

Ársskýrsla

2013

LÍFEYRISSJÓÐUR VERZLUNARMANNA

Ársskýrsla

2013

Efnisyfirlit

Ávarp stjórnarformanns.....	3
Afkoma	4
Lífeyrir.....	5
Iðgjöld	6
Tryggingafræðileg staða	8
Þróun ævilengdar	9
Verðbréfiðskipti og lánveitingar	10
Staða gjaldmiðlavarðarsamninga	11
Innlend hlutabréf	12
Innlend skuldabréf	14
Erlend verðbréf.....	16
Eignasafn.....	18
Lán til sjóðfélaga	19
Úrræði vegna greiðsluferfiðleika	20
Séreignardeild	21
Fjárfestingarstefna.....	22
Áhættustefna	27
Hluthafastefna	32
Síða- og samskiptareglur	33
Stjórn.....	35
Starfsmenn	36

Ársreikningur

Áritun óháðs endurskoðanda	39
Skýrsla um starfsemi	
Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 2013	40
Yfirlit um breytingar á hreinni eign	
til greiðslu lífeyris á árinu 2013	42
Efnahagsreikningur 31. desember 2013	43
Sjóðstreymi árið 2013.....	44
Skýringar.....	45
Kennitölur	54
Deildaskipt yfirlit um breytingar á hreinni eign	
til greiðslu lífeyris á árinu 2013	56
Deildaskiptur efnahagsreikningur 31. desember 2013	57
Deildaskipt yfirlit um sjóðstreymi árið 2013	58

Annual Report

Independent Auditor's Report	61
Report of the Board of Directors 2013	62
Statement of Changes in Net Assets	
for Pension Payments 2013.....	64
Balance Sheet as of December 31, 2013	65
Statement of Cash Flows 2013	66
Financial Indicators	67

Umsjón: Gerður Björk Guðjónsdóttir, markaðsstjóri

Hönnun og prentvinnsla: Oddi, umhverfisvottuð prentsmiðja

Ljósmyndir:

Oscar Bjarnason:

Forsíða Reykjavíkurtjörn
bls. 7 Þingvellir
bls. 9 Reykjavíkurtjörn
bls. 10 Kirkjufell
bls. 11 Jökulsárlón
bls. 12 Þingvellir
bls. 17 Arnarstapi
bls. 20 Reykjavíkurtjörn
bls. 21 Sólarlag við Laxá í Kjós
bls. 27 Látrabjarg
bls. 28 Kálfshamarsvík
bls. 31 Látrabjarg
bls. 33 Reykjavík

Marketa Kalvachova:

bls. 8 Hengill

Jóhannes Long:

bls. 35 Stjórn
bls. 36 Starfsmenn

Ávarp stjórnarformanns

Ávallt ríkir nokkur spenna í lok árs og byrjun þess nýja vegna uppgjör ársins: Hvernig skyldi afkoma sjóðsins vera eftir árið? Við uppgjör ársins 2013 stendur þrennt upp úr og markar góðan árangur Lífeyrissjóðs verzlunarmanna:

- Tryggingafræðileg staða sjóðsins er á ný orðin jákvæð, eftir nokkurra ára tímabil neikvæðrar stöðu,
- hrein raunávöxtun sjóðsins var góð, eða 6,3% og loks, sem er undirstaða þessarar góðu heildarafkomu,
- að allir eignaflokkar skiluðu jákvæðri raunávöxtun.

Ekkert af þessu er sjálfgefið og gerist ekki nema fyrir góða frammistöðu stjórnenda og starfsmanna sjóðsins.

Þekking, reynsla og útsjónarsemi eru orð sem lýsa vel þeim eiginleikum sem þarf til að ná góðum árangri í rekstri lífeyrissjóðs - að ógleymdum einum þeim mikilvægasta: Trúmennsku við tilgang og hlutverk sjóðsins sem er að varðveita og ávaxta fjármuni sjóðfélaganna til þess að geta greitt þeim besta mögulega lífeyri.

Tryggingafræðileg staða Lífeyrissjóðs verzlunarmanna styrktist á árinu og er nú jákvæð sem nemur tæplega einu prósentu. Þessi staða hefur jafnt og þétt batnað undanfarin ár, eftir hin miklu áföll sem dundu yfir landið á síðasta áratug. Fyrir vikið hefur Lífeyrissjóður verzlunarmanna eftt stöðu sína til þess að standa við skuldbindingar sínar og greiða sjóðfélögum lífeyri.

Heildareign til greiðslu lífeyris í lok árs 2013 var 454 milljarðar króna og hafði aukist um 52 milljarða á árinu. Lætur nærri að sjóðurinn hafi þrefaldast á undangengnum áratug, enda hefur hrein raunávöxtun til langs tíma verið sterk, tíu ára meðalávöxtun 3,4% og 20 ára 4,6%. Mestri raunávöxtun skiluðu innlend hlutabréf á árinu 2013, eða tæplega 26%, og allir aðrir eignaflokkar skiluðu jákvæðri ávöxtun. Samsetning eigna tók nokkrum breytingum, þannig jókst innlend hlutafjäreign úr 12% af heildareign í 16% og vægi skuldabréfa og bankainnstæðna lækkaði úr 60% í 57%. Endurspeglar þetta meiri áhættudreifingu í fjárfestingum sjóðsins. Erlendar eignir jukust í krónum talið, en vægi þeirra minnkar úr 28% í 27%. Erlendar eignir eru engu að síður ein af meginstöðum í eignasafni sjóðsins, en vegna gjalddeyrishafta er ekki mögulegt að auka við þær. Þetta verður að teljast góður varnarsigur.

Tilgangur og markmið lífeyrissjóðs er einkum og sér í lagi að taka við iðgjöldum sjóðfélaga, varðveita þau og ávaxta, greiða þeim síðan út lífeyri í samræmi við lög landsins og samþykktir sjóðsins. Það er ánægjulegt að sjá hvernig Lífeyrissjóður verzlunarmanna gegnir þessum skyldum sínum. Lífeyrisþegum fer fjölgandi, þeir voru um 12.200 á árinu 2013, hafði þá fjölgað um ríflega áttahundrað frá 2012, eða um 7,5%. Lífeyrisgreiðslur hækkuðu hins vegar meira, eða um tæp 13%, úr 7,7 milljörðum króna 2012 í 8,7 milljarða 2013. Sama þróun var árið áður. Þetta þýðir að hver og einn lífeyrisþegi er að jafnaði að fá hærri lífeyrisgreiðslur frá ári til árs, sem er jákvæð þróun.

Þrátt fyrir sterka stöðu sjóðsins, gefur það ekki tilefni til að slaka á. Krefjandi verkefni eru framundan fyrir stjórnendur þessa lífeyrissjóðs, annarra lífeyrissjóða, forystu launþega og vinnuveitenda sem og stjórnvalda. Verkefnið er að tryggja að við getum haldið til frambúðar þeim góða árangri sem áunnist hefur. Árangri sem náðst hefur með samheldni, stefnufestu og framsýni.

Ævilíkur Íslendinga, bæði karla og kvenna, hafa aukist umtalsvert frá því forsendur lífeyriskerfisins voru lagðar fyrir nærri hálfri öld. Það þýðir að hver og einn lifir að jafnaði lengur og einnig við betri heilsu en fyrr á árum. Þetta er afar jákvæð og góð þróun. Henni fylgir hins vegar það mikla verkefni að tryggja afkomu fólks á efri árum þannig að hún verði vel viðunandi. Þetta verkefni þurfa allir hlutabæigandi aðilar að taka að sér að leysa.

Stjórn og starfsfólk Lífeyrissjóðs verzlunarmanna eru fyrir sitt leyti alþín að taka þátt í þessu nauðsynlega starfi.

Fyrir hönd stjórnar sjóðsins flyt ég starfsmönnum hans og sjóðfélögum þakkir fyrir ánægjulegt samstarf og samskipti á liðnu starfsári.

Ásta Rut Jónasdóttir
stjórnarformaður

Afkoma

Ávöxtun á árinu 2013 var 10,3% sem samsvarar 6,4% raunávöxtun. Hrein ávöxtun, það er þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá hreinum fjármunatekjum, var 10,2% sem samsvarar 6,3% hreinni raunávöxtun. Hrein raunávöxtun síðustu fimm ára var 4,4% og síðustu tíu ára 3,4%. Hrein raunávöxtun sjóðsins síðustu tuttugu árin var 4,6%.

Fjárfestingartekjur sjóðsins námu 42,3 milljörðum. Allir eignaflokkar skiluðu jákvæðri raunávöxtun á árinu. Innlend hlutabréf skiluðu hæstu ávöxtun allra eignaflokka á árinu 2013 en raunávöxtun þeirra var 25,7%. Í árslok var vægi innlendra hlutabréfa 16% af eignum sjóðsins. Ávöxtun erlendra verðbréfa sem vege 27% af eignum var hagstæð, mæld í dollurum. Að teknu tilliti til styrkingar íslensku krónunnar var

raunávöxtun erlendra verðbréfa 4,4% á árinu. Innlend skuldabréf skiluðu 4,4% raunávöxtun, en vægi þeirra nam 51% af eignum. Bankainnstæður skiluðu jákvæðri raunávöxtun.

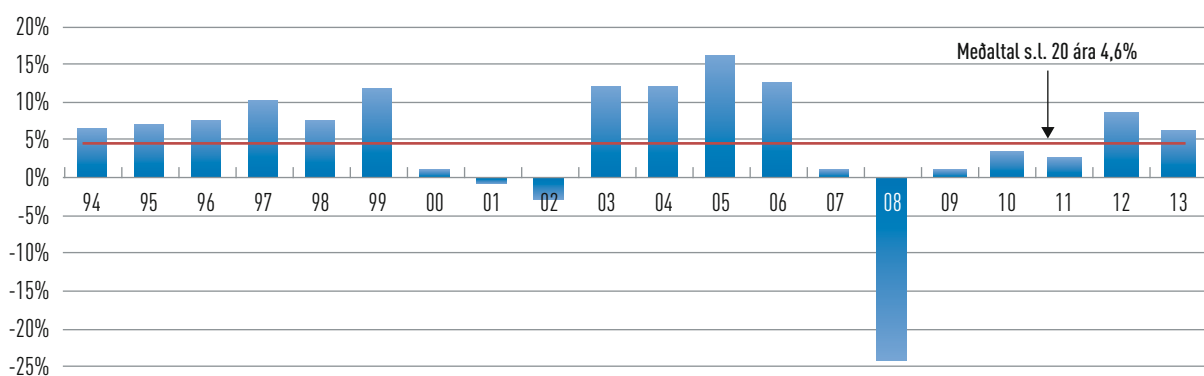
Langtíma raunávöxtun

Lífeyrissjóðurinn er langtímafjárfestir sem gefur honum tækifæri til að horfa til langs tíma við val á fjárfestingarkostum. Reynslan hefur sýnt að á löngum tíma er þeim umbunað með hærri langtímaávöxtun sem eru tilbúnir að taka á sig verðsveiflur. Meðalraunávöxtun á árunum 1994 til og með 2013 er 4,6%. Tuttugu ára meðalraunávöxtun sjóðsins er því vel yfir 3,5% raunávöxtun sem miðað er við í tryggingafræðilegum uppgjörum lífeyrissjóða.

Raunávöxtun

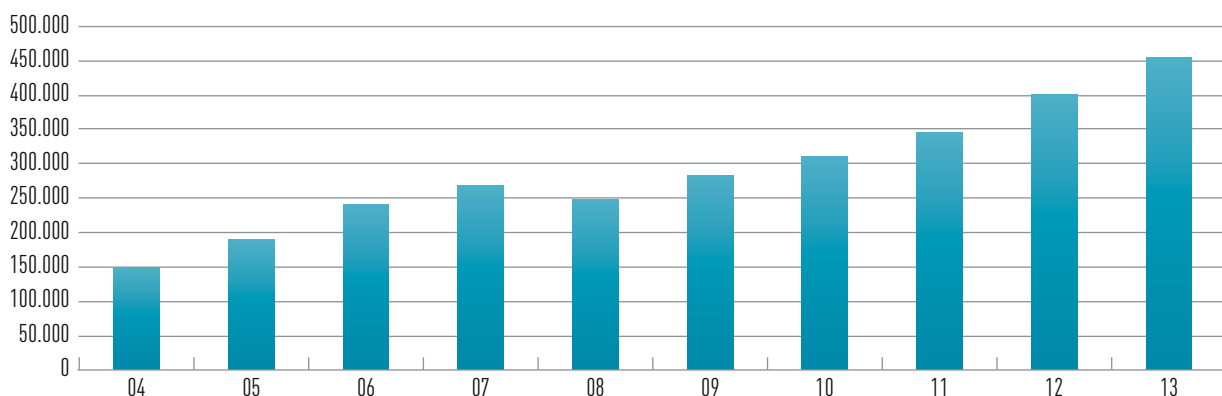
	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
Hrein raunávöxtun	6,3%	8,5%	2,8%	3,4%	1,1%	-24,2%	1,1%	12,7%	16,1%	12,0%
Fimm ára meðalávöxtun	4,4%	-2,4%	-3,8%	-2,0%	0,3%	2,3%	10,6%	9,8%	7,0%	4,1%
Tíu ára meðalávöxtun	3,4%	3,9%	2,8%	2,4%	2,2%	3,2%	6,9%	7,8%	7,3%	6,4%
Tuttugu ára meðalávöxtun	4,6%	4,6%	4,5%	4,7%	4,8%	5,0%	6,7%	6,9%	6,5%	5,8%

Hrein raunávöxtun síðustu 20 ár

Hrein eign til greiðslu lífeyris 2004–2013

í milljónum króna

Lífeyrir

Með aðild að Lífeyrissjóði verzlunarmanna ávinna sjóðfélagar sér rétt til ævilangs lífeyris við starfslok. Auk þess njóta þeir réttar til örorkulífeyris ef orkutap verður meira en 50%. Þá á maki rétt á makalífeyri við fráfall sjóðfélaga og börn hans rétt á barnalífeyri við orkutap eða fráfall sjóðfélaga.

Þróun fjölda lífeyrisþega og lífeyrisgreiðslna

Lífeyrisþegar voru 12.175 í árslok 2013 og fjölgaði þeim á árinu um 7,5%. Á liðnu ári hófu 1.129 sjóðfélagar töku ellilífeyris samanborið við 1.035 árið áður. Þar af var 441 eða 39% lífeyrisþega sem hóf töku lífeyris við 67 ára aldur. Lífeyrir samtryggingardeildar í hlutfalli af iðgjöldum nam 46,4% á árinu 2013 samanborið við 43,9% árið áður.

Lífeyrisþegum hefur fjölgað jafnt og þétt á undanförunum árum. Í árslok 2013 voru lífeyrisþegar alls 12.175 samanborið við 6.413 í árslok 2003 og hefur fjöldinn því tæplega tvöfaldast á einum áratug. Á þessu tímabili hefur lífeyrisþegum fjölgað að meðaltali um 6,6% á ári og lífeyrisgreiðslur á verðlagi í árslok 2013 hækkað að meðaltali um 7,5% á ári.

Lífeyrisgreiðslur úr sameignardeild námu 8.694 milljónum og hækkuðu um 12,7% milli ára.

Fjöldi lífeyrisþega

	2013	2012	Breyting %
Ellilífeyrir	7.669	6.963	10,1
Örorkulífeyrir	2.646	2.533	4,5
Makalífeyrir	1.336	1.288	3,7
Barnalífeyrir	524	546	-4,0
Samtals	12.175	11.330	7,5

Lífeyrisgreiðslur

í milljónum kr.

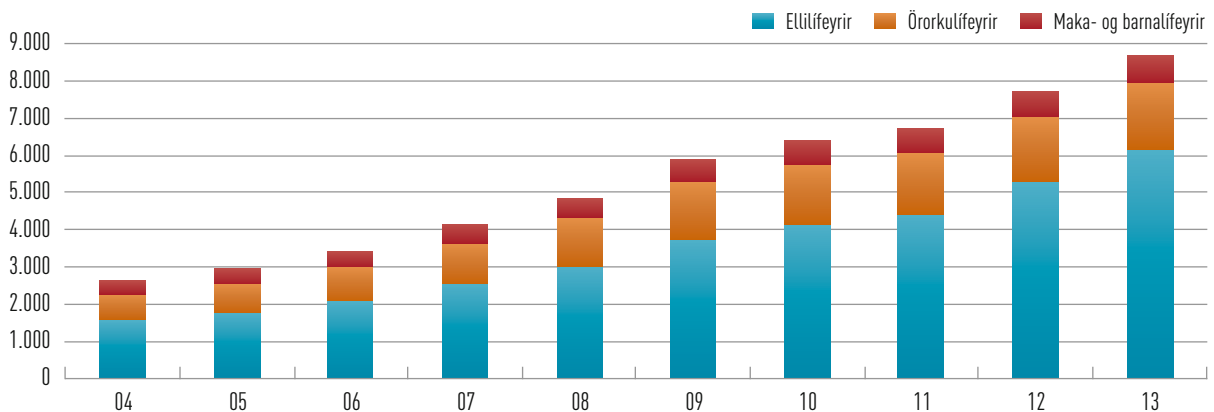
	2013	2012	Breyting %
Ellilífeyrir	6.144	5.307	15,8
Örorkulífeyrir	1.825	1.713	6,5
Makalífeyrir	625	594	5,2
Barnalífeyrir	100	103	-2,9
Samtals	8.694	7.717	12,7

Skipting lífeyrisgreiðslna

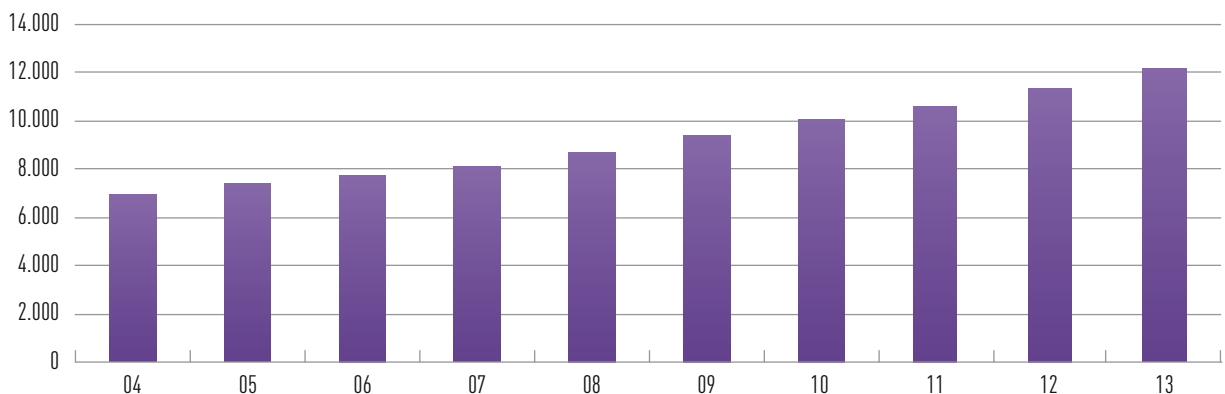
	2013	2012
Ellilífeyrir	70,7%	68,8%
Örorkulífeyrir	21,0%	22,2%
Makalífeyrir	7,2%	7,7%
Barnalífeyrir	1,1%	1,3%

Lífeyrisgreiðslur 2004–2013

í milljónum króna

Fjöldi lífeyrisþega 2004–2013

Iðgjöld

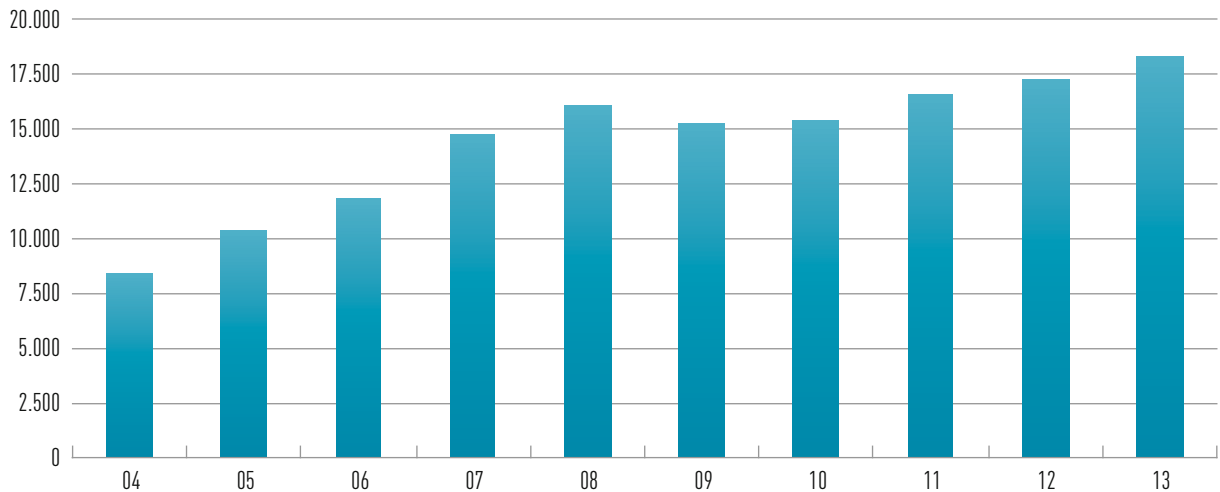
Iðgjaldagreiðslur til sameignardeildar námu 18.330 m.kr. samanborið við 17.289 m.kr. árið 2012 sem er hækkun um 6,0%. Á árinu greiddu alls 47.537 sjóðfélagar iðgjald til sjóðsins. Þar af voru 32.439 sjóðfélagar sem að jafnaði greiddu iðgjöld með reglu- bundnum hætti í hverjum mánuði. Samtals greiddu 7.840 launagreiðendur iðgjöld vegna starfsmanna sinna á liðnu ári.

Iðgjöld og fjöldi greiðenda

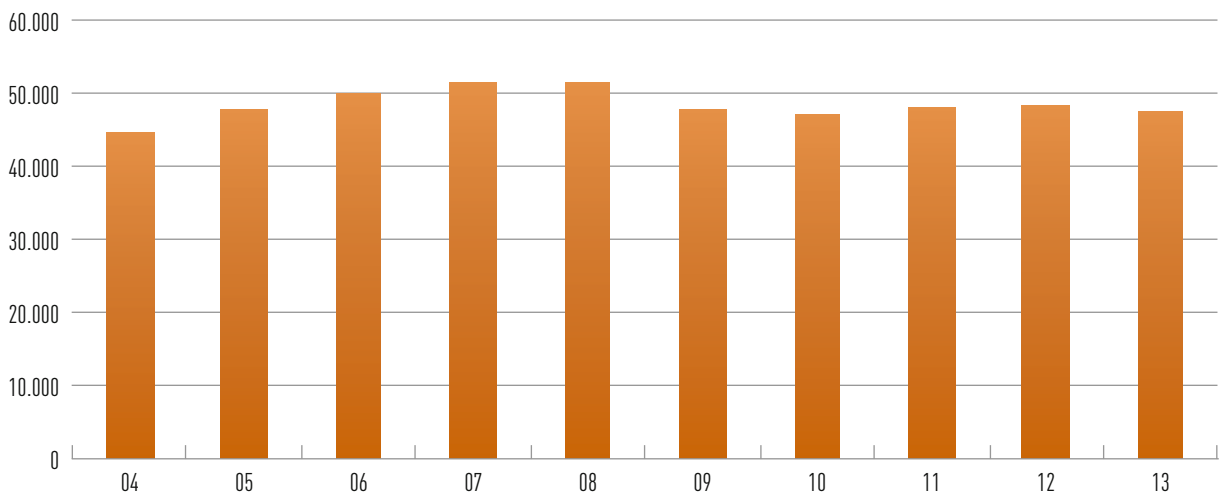
	2013	2012	Breyting %
Iðgjöld í milljónum	18.330	17.289	6,0
Meðalfjöldi sjóðfélaga	32.439	32.708	-0,8
Heildarfjöldi sjóðfélaga	47.537	48.350	-1,7
Fjöldi launagreiðenda	7.840	7.733	1,4

Iðgjöld 2004–2013

í milljónum króna

Fjöldi greiðandi sjóðfélaga 2004–2013

Aðild að sjóðnum

Launþegar sem eru félagar í VR eiga aðild að sjóðnum. Aðild eiga jafnframt félagar í öðrum samtökum verslunarmanna og þeir sem byggja starfskjör sín á kjarasamningi VR eða starfa á starfssviði sjóðsins. Öllum launþegum og þeim sem stunda atvinnurekstur er skylt samkvæmt lögum að greiða iðgjald til lífeyrissjóðs frá og með 16 ára til 70 ára aldurs.

Í 2. gr. laga nr. 129/1997 kemur fram að um aðild að lífeyrissjóði, greiðslu lífeyrisiðgjalds og skiptingu iðgjaldsins milli launamanns og launagreiðanda fari eftir þeim kjarasamningi sem ákvarðar lágmarkskjör í hlutaðeigandi starfsgrein, eða sérlögum ef við á. Taki kjarasamningur ekki til viðkomandi starfssviðs eða séu ráðningarbundin starfskjör ekki byggð á kjarasamningi, velur viðkomandi sér lífeyrissjóð eftir

því sem reglur einstakra sjóða leyfa. Þá er mælt fyrir um að aðild að lífeyrissjóði skuli tiltaka í skriflegum ráðningarsamningi.

Á grundvelli laga eiga því ýmsir launþegar og sjálfstæðir atvinnurekendur valkvæða aðild að sjóðnum.

Aldursskipting greiðandi sjóðfélaga

Aldur	Hlutfall %
16 - 19	11,6
20 - 29	27,6
30 - 39	21,5
40 - 49	17,9
50 - 59	13,8
60 - 69	7,6

Meðalaldur greiðandi sjóðfélaga er 36 ár og um 40% þeirra eru yngri en 30 ára.

Skipting iðgjalda eftir aldri

Aldur	Hlutfall %
16 - 19	2,5
20 - 29	14,8
30 - 39	25,8
40 - 49	27,3
50 - 59	20,5
60 - 69	9,1

Skipting iðgjalda vegna ársins 2013 eftir aldri sýnir að rúmlega helmingur iðgjaldanna, eða 53%, er vegna sjóðfélaga á aldrinum 30 til 49 ára.

Tryggingafræðileg staða

Hengill

Tryggingafræðileg athugun á stöðu sjóðsins í árslok 2013 var unnin af Vigfúsi Ásgeirssyni tryggingastærðfræðingi hjá Talnakönnun hf. Athugunin var gerð í samræmi við ákvæði laga nr. 129/1997 um lífeyris-sjóði, ákvæði reglugerðar nr. 391/1998, samþykktir sjóðsins og leiðbeinandi reglur Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga um framkvæmd tryggingafræðilegra athugana.

Athugunin fólst í því að reikna annars vegar áfallnar skuldbindingar miðað við áunninn lífeyrisrétt sjóðfélaga og hins vegar heildarskuldbindingar miðað við að virkir sjóðfélagar greiði áfram til sjóðsins þar til þeir hefja töku lífeyris. Við úttektina er miðað við að árleg ávöxtun sjóðsins á næstu áratugum verði 3,5% umfram hækkun vísitölu neysluerðs. Við núvirðis-útreikning væntanlegs lífeyris og framtíðariðgjalda er þannig notuð 3,5% vaxtaviðmiðun umfram vísitölu neysluerðs.

Mat á þeim lífeyrisréttindum sem núverandi sjóðfélagar og lífeyrisþegar hafa áunnið sér kallast áfallin skuldbinding. Mat á skuldbindingum vegna réttinda sem sjóðfélagar munu ávinna sér með áframhaldandi greiðslum iðgjalda til sjóðsins kallast framtíðarskuldbinding. Heildarskuldbinding lífeyrissjóðs er þannig samtala af áfallinni skuldbindingu og framtíðarskuldbindingu.

Yfirlit yfir tryggingafræðilega stöðu sjóðsins árin 2013 og 2012

í milljónum kr.

Áfallin staða

	2013	2012
Eignir	449.342	403.880
Skuldbindingar	429.774	393.019
Eignir – skuldbindingar	19.568	10.861
% af skuldbindingum	4,6%	2,8%

Framtíðarstaða

Eignir	291.645	276.936
Skuldbindingar	304.725	290.526
Eignir – skuldbindingar	-13.080	-13.590
% af skuldbindingum	-4,3%	-4,7%

Heildarstaða

Eignir	740.987	680.816
Skuldbindingar	734.499	683.545
Eignir – skuldbindingar	6.488	-2.729
% af skuldbindingum	0,9%	-0,4%

Taflan sýnir að áfallin staða sjóðsins í árslok 2013 var jákvæð um 4,6% og framtíðarstaðan var neikvæð um 4,3%. Þannig eru heildareignir sjóðsins samanborið við heildarskuldbindingar 0,9% samanborið við -0,4% í árslok 2012.

Nánari sundurliðun tryggingafræðilegrar athugunar miðað við árslok 2013 má sjá í skýringu 18 á bls. 53 í ársskýrslunni.

Þróun ævilengdar

Miklar breytingar hafa orðið á lífslíkum Íslendinga á þeim 45 árum sem liðin eru frá því grunnurinn að núverandi lífeyriskerfi landsmanna var lagður í kjarasamningum vorið 1969. Á þeim tíma gátu nýfæddir drengir vænst þess að verða að meðaltali rétt liðlega 70 ára, en stúlkur um 77 ára. Nærri tíu ár hafa aukist við lífslíkur karla og ríflega sex ár bæst við lífslíkur kvenna á þessum tíma.

Ekki er nóg með að ævin hafi lengst svo mjög heldur hafa lífsgæðin einnig batnað mikið. Almennt hefur fjárhagur fólks tekið breytingum til hins betra og heilsufar stórbatnað með framförum í læknavísindum, bættum lífsstíl og aðbúnaði öllum. Með tilkomu lífeyrissjóðanna hafa lífskjör aldraðra batnað frá því sem verið hafði. Eins og sjá má í skýrslu þessari greiðir Lífeyrissjóður verzlunarmanna hærri fjárhæðir í lífeyri ár frá ári. Jafnframt hækka lífeyrisgreiðslur meira en nemur fjölgun lífeyrisþega. Af því leiðir að jafnt og þétt hækkar meðaltal lífeyrisgreiðslna til hvers og eins lífeyrisþega.

Af fyrirliggjandi gögnum (nýjustu tölur Hagstofunnar eru fyrir 2012) má einnig ráða að þeir sem náð hafa lífeyrisaldri, eða eru um það bil að ná þeim aldri (65 ára, sjá töflu) geti nú vænst þess að lifa 3-4 árum lengur, en fólk á sama aldri fyrir um 45 árum.

Íslenskir karlar verða elstir evrópskra karla, ásamt svissneskum körlum, miðað við tölur frá árinu 2011, sem eru nýjustu fyrirliggjandi tölur. Íslenskar konur voru á sama mælikvarða í sjötta sæti yfir mestu lífslíkur kvenna í Evrópu.

Ólifub meðalævi

Karlar	Við fæðingu	65 ára	80 ára
1971–1975	71,6	15,0	6,6
1991–1995	76,3	16,4	7,3
2012	80,8	19,2	8,4

Konur	Við fæðingu	65 ára	80 ára
1971–1975	77,5	17,8	7,7
1991–1995	80,8	19,3	8,7
2012	83,9	21,1	9,6

Heimild: Hagstofa Íslands.

Verðbréfavíðskipti og lánveitingar

Kirkjufell

Á liðnu ári ráðstafaði sjóðurinn 64.078 milljónum króna til lánveitinga og verðbréfakaupa og seldi verðbréf fyrir 18.299 milljónir. Kaup verðbréfa umfram sölu námu því 45.779 milljónum.

Lánveitingar til sjóðfélaga og önnur fasteignaveðtryggð lán námu 2.608 milljónum. Kaup umfram sölu á skuldabréfum með ábyrgð ríkissjóðs námu 17.569 milljónum. Kaup umfram sölu á bankavíxlum námu 6.404 milljónum, skuldabréf fyrirtækja 261 milljón og skuldabréf fasteignafélaga og fagfjárfestasjóða 1.528 milljónum, kaup umfram sölu í öðrum skuldabréfum námu 600 milljónum.

Kaup umfram sölu innlendra hlutabréfa og hlutdeildarskírteina námu 12.506 milljónum. Kaup umfram sölu í erlendum verðbréfum námu 4.303 milljónum.

Verðbréfavíðskipti 2013

í milljónum kr.

	Kaup umfram sölu
Veðskuldabréf sjóðfélaga	2.608
Ríkistryggð skuldabréf	17.569
Bankavíxtar	6.404
Fyrirtæki, veðskuldabréf	261
Skuldabréf fasteignafélaga og fagfjárfestasjóða	1.528
Önnur skuldabréf	600
Innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini	12.506
Erlend verðbréf	4.303
Samtals	45.779

Staða gjaldmiðlavarnarsamninga

Fram að falli viðskiptabankanna gerði lífeyrissjóðurinn gjaldmiðlavarnarsamninga, í þeim tilgangi að draga úr áhættu vegna misvægis á gjaldmiðlasamsetningu erlendra verðbréfaeignar sjóðsins gagnvart gengisvísitölu íslensku krónunnar, og þannig úr gjaldreyrisáhættu sjóðsins. Á þeim tíma sem hér um ræðir voru erlendar eignir sjóðsins rúmur þriðjungur af eignasafni hans. Lífeyrisskuldbindingar sjóðsins voru og eru hins vegar alfarið í íslenskum krónum. Markmiðið með gjaldmiðlavarnarsamningum var því að draga úr þeirri áhættu sem felst í að erlendar eignir sjóðsins geta lækkað í íslenskum krónum metið ef krónan styrkist gagnvart öðrum gjaldmiðlum. Lífeyrissjóðurinn átti í viðskiptum við tvo innlenda banka vegna gjaldmiðlavarnarsamninga, Kaupþing banka hf. annars vegar og Glitni banka hf. hins vegar. Eins og gerð var grein fyrir í ársskýrslu sjóðsins í fyrra lauk lífeyrissjóðurinn uppgjöri við Kaupþing banka með samkomulagi við slitastjórn bankans í desember 2012.

Frá haustmánuðum 2008 hefur lífeyrissjóðurinn leitast við að ná samkomulagi við skilanefnd og síðar slitastjórn Glitnis vegna uppgjors þeirra gjaldmiðlavarnarsamninga sem sjóðurinn hafði gert við

bankann. Þar sem sú viðleitni hefur ekki borið árangur ákvað stjórn sjóðsins í janúar 2012 að fela lögmönnum að gæta hagsmuna sjóðsins við uppgjör samninganna. Þar sem ekki hefur verið fallist á sjónarmið lífeyrissjóðsins í málinu er málið nú rekið fyrir dómstólum. Liður í þeirri málsmeðferð er að óskað hefur verið eftir mati dómkvaddra matsmanna á ákveðnum atriðum sem varða forsendur uppgjors samninganna.

Lífeyrissjóðurinn hefur kynnt slitastjórn Glitnis með ítarlegum hætti rök sín fyrir því að sjóðnum beri takmörkuð greiðsluskylda vegna uppgjors samninganna. Fyrir liggur að talsvert ber í milli ítrustu krafna aðila. Í því skyni að gæta varúðar við uppgjör sjóðsins hefur verið færð til gjalda og skuldar fjárhæð sem tekur mið af stöðu mála við fall Glitnis banka í október 2008. Í því sambandi er m.a. litið til þess að eigi síðar en á þeim tímamarki var bankinn alls ófær um að sinna sínu hlutverki sem mótaðili í nefndum samningum. Nánar er gerð grein fyrir gjald- og skuldfærslunni í skýringu 14, bls. 50 í ársreikningi sjóðsins. Endanleg niðurstaða ræðst af mögulegum samningum við slitastjórn Glitnis eða fyrir dómstólum.

Innlend hlutabréf

Pingvellir

Þróun hlutabréfaverðs 2013

Á liðnu ári hækkaði íslenska hlutabréfavisitalan, OMXI6 um 18,9%. Gengisþróun fimm stærstu félaga í eignasafni sjóðsins var eftirfarandi: Icelandair hækkaði um 121,4%, Reginn 41,4%, Össur 18,0%, Eimskip 13,9% en hlutabréf í Marel lækkuðu um 5,3%. Íslenskum félögum á aðallista Kauphallar Íslands fjölgaði um þrjú á árinu 2013 og voru í árslok ellefu talsins. Nýskráð félög á árinu voru TM hf., VÍS hf. og N1 hf. og er lífeyrissjóðurinn hluthafi í þeim félögum. Gera má ráð fyrir að félögum í kauphöll muni fjölga á árinu 2014 en nokkur félög hafa gefið út að þau stefni á skráningu á árinu.

Hlutabréfaviðskipti og ávöxtun

Í árslok 2013 nam innlend hlutabréfaeign sjóðsins 74,8 milljörðum króna eða 16% af eignasafni samborið við 48,8 milljarða eða 11,8% af eignum í árslok 2012. Sjóðurinn fjárfesti fyrir 12,5 milljarða í innlendum hlutabréfum umfram sölu á árinu. Fjárfesting í innlendum hlutabréfum er í samræmi við fjárfestingarstefnu sjóðsins.

Lífeyrissjóður verzlunarmanna hefur tekið virkan þátt í hlutabréfakaupum undanfarin ár. Á árinu tók sjóðurinn þátt í hlutafjárútboði VÍS sem skráð var á árinu. Þá voru hlutabréf N1 og TM skráð á markað á árinu en sjóðurinn átti fyrir hlutabréf í þeim félögum.

Nafnávöxtun skráðra hlutabréfa lífeyrissjóðsins var 37,4%. Það samsvarar 32,5% raunávöxtun. Til samanburðar hækkaði vísitala innlendra hlutabréfa (OMXI6) um 18,9% sem samsvarar 14,7% raunávöxtun.

Innlend hlutabréfaeign í árslok

	2013	2012	2011	2010	2009
Eign í milljónum kr.	74.833	48.787	30.528	12.690	4.772
Hlutfall af eign	16,0%	11,8%	8,3%	3,9%	1,6%

Fimm stærstu eignir lífeyrissjóðsins í skráðum hlutafélögum (m.kr.)

Félag	m.kr.
Icelandair	13.070
Marel	7.884
Össur	7.849
Eimskip	7.633
Reginn	3.023

Skráð innlend hlutabréf sjóðsins námu 48.858 milljónum króna en óskráð hlutabréf og hlutdeildarskírteini námu 25.975 milljónum. Nánari sundurliðun á eign sjóðsins í einstökum hlutafélögum má sjá í skýringu 11 á bls. 48.

Aðkoma sjóðsins að innlendum framtakssjóðum og félögum

Á undanförunum árum hefur lífeyrissjóðurinn fjárfest í innlendum framtakssjóðum og félögum sem fjárfesta aðallega í fyrirtækjum sem ekki eru skráð á hlutabréfamarkaði. Á árinu 2013 fjárfesti lífeyrissjóðurinn í félögunum Kjölfestu, Horni II, Icelandic Tourism Fund og Akri.

Fjárfestingarstefna framangreindra félaga er nokkuð mismunandi, þ.e. allt frá því að fjárfesta í minni eða meðalstórum fyrirtækjum sem þurfa eigið fé til vaxtar.

Fjárfestingarloforð Lífeyrissjóðs verzlunarmanna voru um áramót 17,5 milljarðar króna og þar af hefur nú þegar verið fjárfest fyrir rúma 9,4 milljarða. Bókfært virði þessara eignarhluta er 11,3 milljarðar. Eignarhlutur lífeyrissjóðsins er frá því að vera 9,4% til 20% í framangreindum framtakssjóðum. Fram kemur í fjárfestingarstefnu sjóðsins að þegar fjárfest er í óskráðum hlutafélögum og nýsköpunarverkefnum skuli það gert í gegnum sérstaka fjárfestingarsjóði. Tilgangurinn er m.a. að ná fram áhættudreifingu og fela sérhæfðum aðilum rekstur slíkra sjóða.

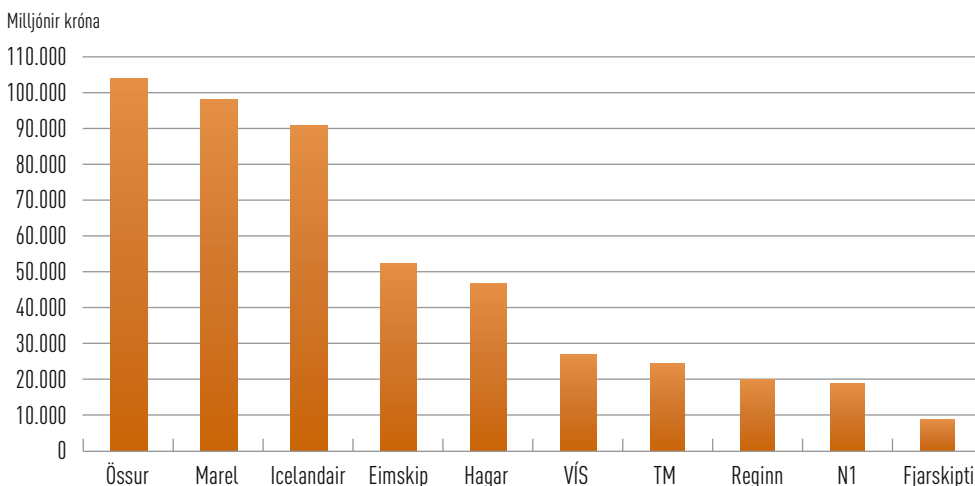
Aðkoma sjóðsins að innlendum fasteignafélögum

Lífeyrissjóðurinn er hluthafi í fjórum fasteignafélögum sem rekin eru af fjármálafyrirtækjum. Þau eru SRE I og SRE II sem rekin eru af Stefni rekstrarfélagi, FAST-1 sem rekið er af Íslandsbanka og FÍ Fasteignafélag sem rekið er af MP banka. Markmið félaganna er fjárfesting í traustum fasteignum í langtímaútleigu. Fjárfestingarloforð lífeyrissjóðsins í þessum félögum nema um 8 milljörðum. Nú þegar hefur verið fjárfest í þeim fyrir um 2 milljarða. Lífeyrissjóðurinn á jafnframt eignarhlut í Reginn hf. fasteignafélagi sem nemur um þremur milljörðum.

Þróun innlends hlutabréfaverðs á árinu

OMX16 er hlutabréfavisitala sem mælir verðbreytingar sex stærstu fyrirtækja í NASDAQ OMX á Íslandi.

Markaðsvirði 10 stærstu hlutafélaga í NASDAQ OMX á Íslandi, í milljónum króna í árslok 2013.

Innlend skuldabréf

Innlend skuldabréfaeign sjóðsins var í árslok 235 milljarðar króna í samanburði við 210 milljarða í árslok 2012. Innlend skuldabréf er rúmur helmingur eigna lífeyrissjóðsins. Lífeyrissjóðurinn hefur um langt árabil fjárfest í innlendum skuldabréfum og vega þar þyngst skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs. Á árinu 2013 stóð vægi innlendra skuldabréfa nokkurn veginn í stað í eignasafni lífeyrissjóðsins.

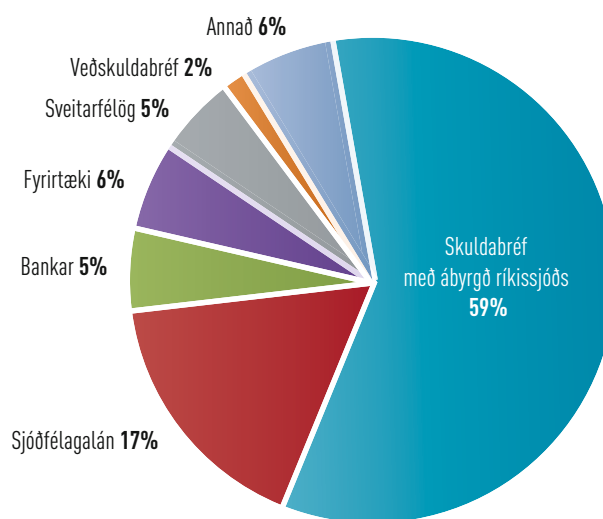
Verðbólga

Verðbólga á árinu 2013 mældist 3,7% og var mesti verðbólgu mánuðurinn febrúar en þá hækkaði verðlag um 1,6% samkvæmt mælingu Hagstofunnar. Munur á ávöxtunarkröfu óverðtryggðra og verðtryggðra skuldabréfa endurspeglar verðbólguvæntingar í framtíðinni og hafa væntingar um verðbólgu til lengri tíma lækkað um 0,5% á árinu. Ýmsar aðstæður og hagstærðir geta haft áhrif á verðbólguþróun og verðbólguvæntingar og má þar nefna gengi krónunnar, launabreytingar og hrávöruverð.

Þróun ávöxtunarkröfu íbúðabréfa

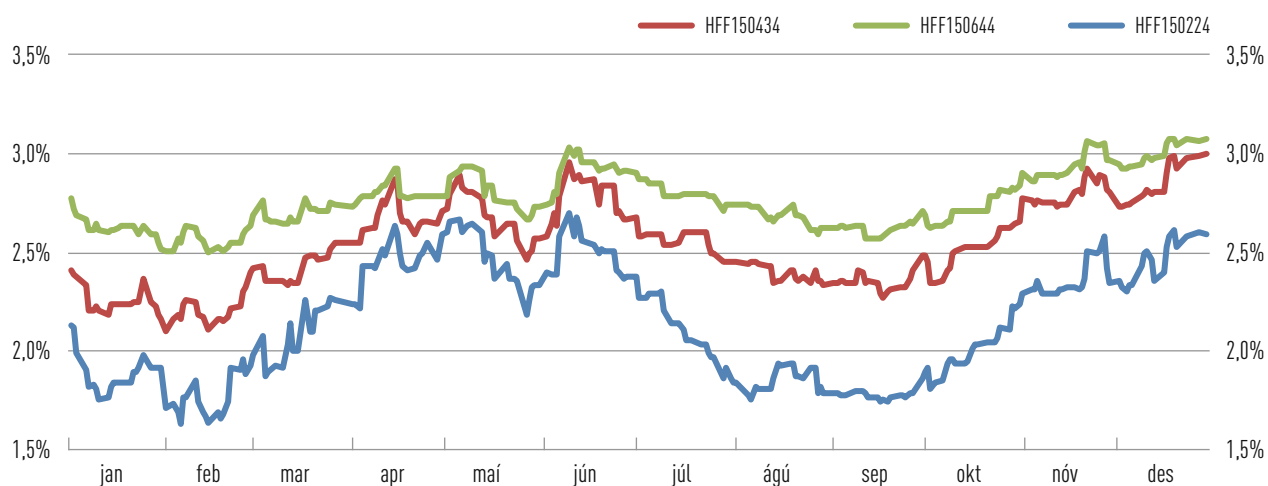
Árið 2013 einkenndist af hækkandi ávöxtunarkröfu íbúðabréfa. Ávöxtunarkrafan var 0,3% til 0,6% hærrí í lok árs en í upphafi og hækkaði í kjölfar umræðu um stöðu íbúðalánasjóðs. Í upphafi árs 2013 bauðst fjárfestum að kaupa íbúðabréf með lokagjalddaga 2034 (HFF150434) á ávöxtunarkröfunni 2,4% en í árslok var hún 3,0%.

Skuldabréfasafn í árslok 2013

Myndin sýnir flokkun innlendra skuldabréfa sjóðsins. Ríkistryggð skuldabréf eru nú um 59% og sjóðfélagalán 17% af skuldabréfaeign sjóðsins.

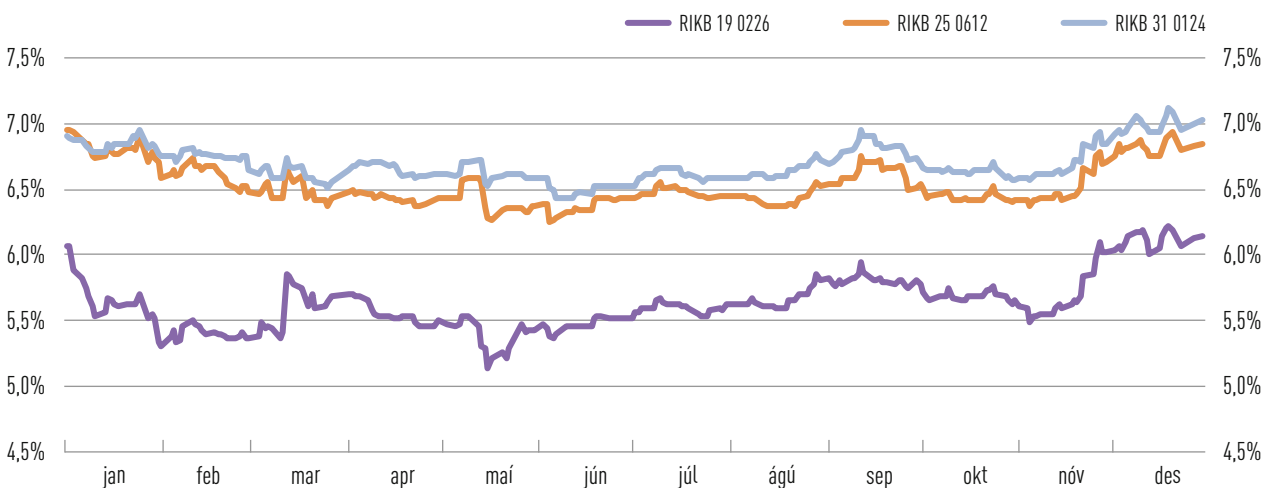
Þróun ávöxtunarkröfu íbúðabréfa (HFF) 2013

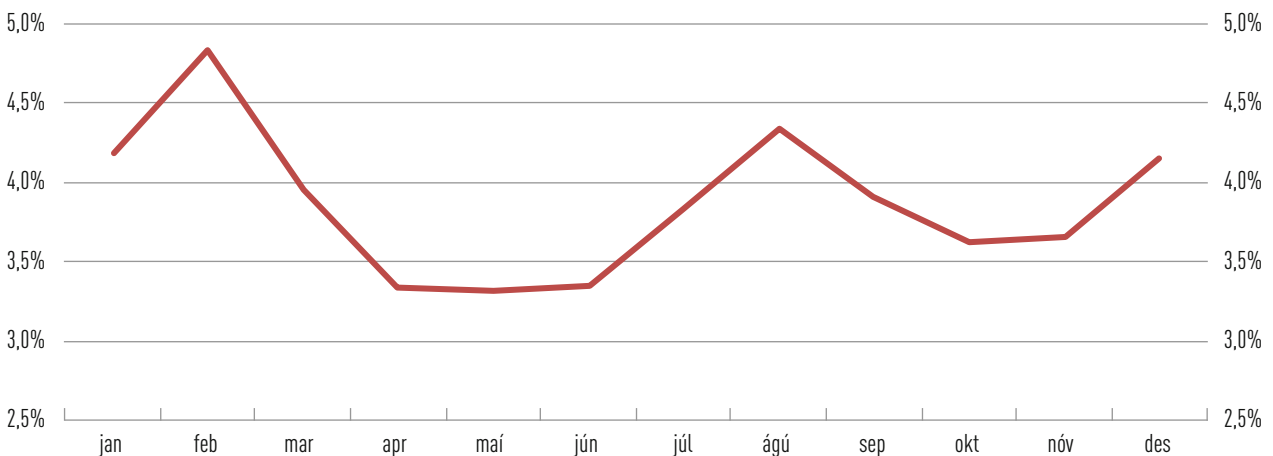
Þróun ávöxtunarkröfu óverðtryggðra ríkisskuldabréfa

Óverðtryggð ríkisskuldabréf þróuðust með ólíkum hætti á árinu. Ávöxtunarkrafa styttri óverðtryggðra bréfa hækkaði á árinu meðan ávöxtunarkrafa lengri bréfa stóð í stað eða lækkaði. Óverðtryggð ríkisskuldabréf með styttri líftíma eru samt sem áður með lægri ávöxtun í árslok eða um 4,5% til 5,0% á meðan lengri óverðtryggð bréf eru með ávöxtunarkröfuna 6,5% til 7,0%.

Þróun ávöxtunarkröfu óverðtryggðra ríkisskuldabréfa (RIKB) 2013

Þróun 12 mánaða verðbólgu 2013

Erlend verðbréf

Erlend verðbréfaeign sjóðsins um sl. áramót nam um 126 milljörðum króna en var um 118 milljarðar ári áður. Erlend verðbréfaeign sjóðsins er 27% af eignum og er ávöxtuð í vel dreifðum alþjóðlegum hlutabréfasófnum. Af erlendu verðbréfaeigninni eru 75,3 milljarðar í alþjóðlegum hlutabréfum, 35,5 milljarðar í framtakssjóðum (e. private equity), 9,8 milljarðar í hlutabréfasjóðum í Asíu og 5,4 milljarðar í skuldabréfasjóðum.

Nánari skiptingu á erlendu verðbréfaeigninni eftir viðmiðum um ávöxtun má sjá í skýringu 11, bls. 54 til 55.

Heimsvísitala Morgan Stanley með arði hækkaði um 26,7% í dollurum, en hún er helsti mælikvarði á breytingu hlutabréfaverðs í heiminum. Hlutabréf í Bandaríkjunum, sem vega mest í heimsvísitölunni hækkuðu um 29,6% í dollar og hlutabréf í Evrópu hækkuðu um 17,1% í evrum. Japanski hlutabréfamarkaðurinn

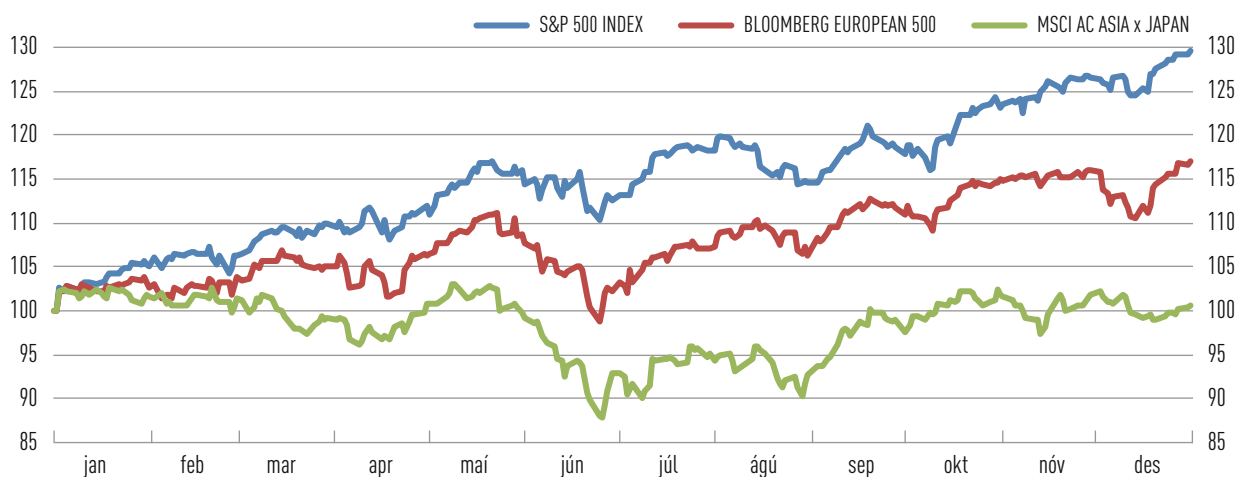
hækkaði um 56,7% í jenum en aðrir hlutabréfamarkaðir í Asíu (MSCI AC ASIA x JAPAN) hækkuðu um 0,7% í dollar. Gengi íslensku krónunnar styrktist um 9,7% gagnvart erlendum gjaldmiðlum á árinu 2013. Ávöxtun erlendra verðbréfa lífeyrissjóðsins var 20,3% í dollurum en raunávöxtun í íslenskum krónum var 4,4%.

Kaup erlendra verðbréfa umfram sölu nam um 4,3 milljörðum króna. Vegna gjaldeyrishafta er lífeyrissjóðnum óheimilt að selja íslenskar krónur og kaupa erlendan gjaldeyri til fjárfestinga erlendis. Þrátt fyrir það er sjóðnum heimilt að uppfylla fjárfestingarloforð í erlendar fjárfestingar sem gefin voru fyrir haustið 2008. Útistandandi loforð í erlendar framtaksfjárfestingar eru um 9,3 milljarðar en hafa verður í huga að framtakssjóðir innkalla sjaldnast fjárfestingarloforð sín að fullu.

Verðþróun alþjóðlegra hlutabréfa á árinu 2013 samkvæmt vísitölu Morgan Stanley

Verðþróun á hlutabréfamörkuðum

Af gjaldeyrishöftum leiðir að hömlur eru á nýjum erlendum fjárfestingum. Auk þess er ekki mögulegt að beita gjaldeyrsvörnum og er erlend verðbréfaeign sjóðsins því óvarin gagnvart gengissveiflum íslensku krónunnar.

Erlend verðbréfaeign í árslok

	2013	2012	2011	2010	2009
Eign í milljónum kr.	125.911	117.860	101.014	97.058	104.230
Hlutfall af eignum	26,9%	28,5%	27,5%	29,7%	34,9%

Nánari sundurliðun á erlendu verðbréfaeigninni í árslok má sjá í skýringu 11 á bls. 49.

Áhættudreifing

Sjóðurinn hefur frá árinu 1994 fjárfest í alþjóðlegum verðbréfasöfnum til að dreifa áhættu í eignasafninu og dreifa áhættu á einstaka skuldara og fyrirtæki. Ríflega aldarlöng reynsla af alþjóðlega dreifðum fjárfestingum hefur sýnt að til lengdar litið skila erlend hlutabréf góðri ávöxtun. Þá er mikilvægt að hafa í huga að þá fjármuni sem sjóðurinn er að ávaxta á erlendum fjármálamörkuðum þarf ekki að færa aftur til Íslands til lífeyrisgreiðslna fyrr en að áratugum liðnum. Rétt er að benda á að virði erlendra eigna í íslenskum krónum hefur áhrif á uppgjör hvers árs og þar með á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins.

Eignasafn

Eignir námu 468,3 milljörðum króna í árslok 2013 samanborið við 415,7 milljarða í árslok 2012 og hækkaði því um 52,6 milljarða eða 12,7% á milli ára. Eignasafn í árslok skiptist þannig hlutfallslega, að innlend skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs nema 29,5% af eigninni, lán til sjóðfélaga 8,5%, önnur skuldabréf 12,0%, bankainnstæður 6,4%, innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini 16,0%, erlend verðbréf 26,9% og aðrar eignir 0,7%.

Skipting eignasafns

í milljónum kr.

	2013	%	2012	%
Bankainnstæður	29.943	6,4	35.999	8,7
Veðskuldabréf sjóðfélaga	39.799	8,5	39.618	9,5
Íbúðabréf	78.059	16,7	76.886	18,5
Húsbréf	3.333	0,7	4.178	1,0
Íbúðalánasjóður	692	0,1	824	0,2
Önnur bréf með ríkisábyrgð	56.218	12,0	38.449	9,2
Bankar og sparissjóðir	12.785	2,7	7.995	1,9
Ýmsir lánasjóðir	6.655	1,4	6.942	1,7
Fyrirtæki	13.635	2,9	14.607	3,5
Sveitarfélög	12.520	2,7	11.622	2,8
Önnur veðskuldabréf	2.904	0,6	2.857	0,7
Skuldabréf fasteignafélaga og fagfjárfestasjóða	7.936	1,7	6.236	1,5
Innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini	74.833	16,0	48.787	11,7
Erlend verðbréf	125.911	26,9	117.860	28,4
Aðrar eignir	3.070	0,7	2.844	0,7
Samtals	468.293	100	415.704	100

Þróun eignasafns

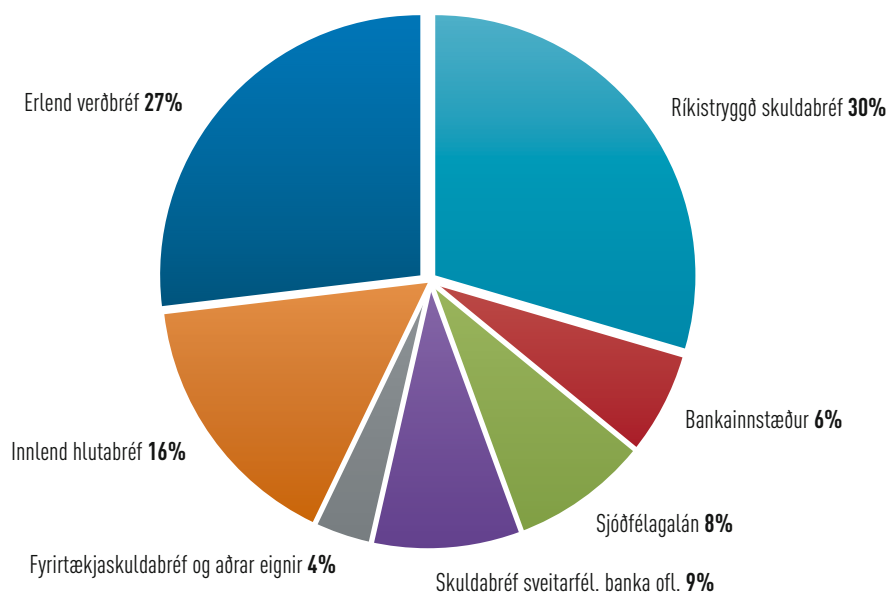
Bankainnstæður lækkuðu á milli ára um rúma 6 milljarða króna eða um rúm 2% af vægi eigna. Innlend skuldabréf hækkuðu um 24 milljarða á árinu en sem hlutfall af heildarstærð var vægi þeirra nærri óbreytt milli ára. Í kjölfar aukinnar áherslu sjóðsins á fjárfestingar í innlendum hlutabréfum hefur vægi þeirra hækkað úr 12% í 16%. Aukningin nemur 26 milljörðum sem kemur bæði til vegna nýrra fjárfestinga og góðrar ávöxtunar á árinu. Taflan hér að neðan sýnir skiptingu eignasafnsins á liðnum árum.

Skipting eignasafns

	2013	2012	2011	2010	2009
Skuldabréf og innstæður	57%	60%	65%	66%	63%
Innlend hlutabréf	16%	12%	8%	4%	2%
Erlend verðbréf	27%	28%	27%	30%	35%

Þegar þróun eignasafns sjóðsins síðastliðin 5 ár er skoðuð sést að helsta breytingin er aukning innlendra hlutabréfa. Vægi skuldabréfa og innstæðna í upphafi tímabilsins hefur lækkað nokkuð. Undanfarin fimm ár hefur samanlögð hlutdeild skuldabréfa og bankainnstæðna því lækkað um 6%. Á sama tíma hefur hlutfall erlendra hlutabréfa farið heldur lækkanði, en hafa verður í huga að lífeyrissjóðurinn hefur ekki getað aukið við fjárfestingar sínar erlendis frá haustmánuðum 2008 vegna gjaldeyrishafta.

Skipting eignasafns í árslok 2013

Lán til sjóðfélaga

Lífeyrissjóðurinn býður sjóðfélögum verðtryggð lán með tvenns konar vaxtakjörum, föstum vöxtum og breytilegum vöxtum. Fastir vextir á nýjum sjóðfélagalánum eru nú 3,90%. Breytilegir vextir taka breytingum 15. hvers mánaðar, í samræmi við ákvæði lánareglna sjóðsins og fylgja þróun vaxta á íbúðabréfum (HFF150434). Í árslok voru breytilegir vextir 3,52%.

Ný lög um neytendalán, nr. 33/2013, tóku gildi 1. nóvember 2013. Sjóðfélagalán lífeyrissjóðsins falla undir þau. Samkvæmt lögnum er aukin upplýsingagjöf til lántakenda og auknar kröfur um mat á greiðslugetu og lánshæfi þeirra.

Sjóðfélögum voru lánaðar alls 1.610 milljónir samanborið við 1.207 milljónir á árinu 2012. Afgreidd voru 203 sjóðfélagalán samanborið við 199 árið áður.

Afgreidd sjóðfélagalán

í milljónum kr.

	2013	2012	Breyting
Fjárhæð	1.610	1.207	33%
Fjöldi lána	203	199	2%
Meðalfjárhæð	7,9	6,1	30%

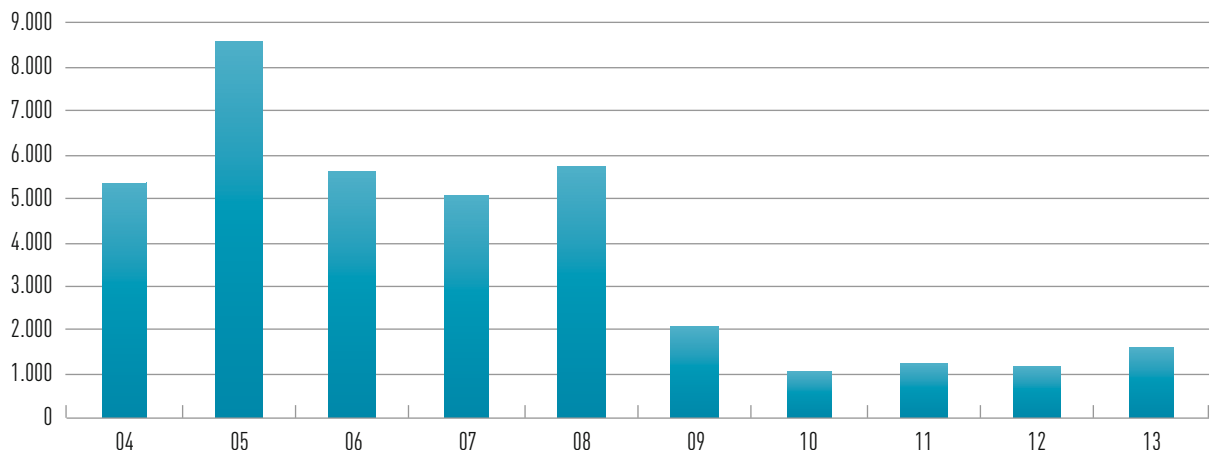
Tegund sjóðfélagalána

í milljónum kr.

	Fastir vextir	Breytilegir vextir
Fjárhæð	754	856
Fjöldi lána	92	111
Meðalfjárhæð	8,2	7,7

Afgreidd sjóðfélagalán 2004–2013

í milljónum króna

Fjöldi afgreiddra lána eftir aldri

Aldur	2013	2012
20 – 29	9	9
30 – 39	32	26
40 – 49	48	43
50 – 59	70	69
60 – 69	30	40
70 – 79	14	12
Samtals	203	199

Útistandandi lán

Útistandandi lán til sjóðfélaga námu 39.799 milljónum í árslok eða um 8,5% af heildareignum samanborið við 39.618 milljónir eða um 9,5% af eignum í árslok 2012.

Staða sjóðfélagalána í árslok

fjárhæðir í milljónum kr.

	2013	2012	Breyting
Útistandandi lán.	39.799	39.618	0%
Fjöldi lána	8.283	8.578	-3%
Meðalfjárhæð	4,8	4,6	4%
Hlutfall af heildareignum	8,5%	9,5%	

Vanskil sjóðfélagalána

(meira en 3ja mánaða vanskil)

	2013	2012
Vanskil í m.kr.	517	478
Hlutfall af heildarfjárhæð sjóðf.lána	1,3%	1,2%
Fjöldi lána	503	666
Hlutfall af heildarfjölda sjóðf.lána	6,1%	7,8%

Fjárhæð þeirra lána sem eru í meira en 90 daga vanskilum er 1,3% af heildarfjárhæð útistandandi sjóðfélagalána sem er svipað hlutfall og í árslok 2012. 6,1% lána eru í meira en 90 daga vanskilum. Að auki eru 249 lán í greiðsluáðlögun.

Úrræði vegna greiðsluerfiðleika

Reykjavíkurtjörn

Á árinu 2013 var sem fyrr lögð áhersla á að bjóða upp á úrræði vegna greiðsluerfiðleika. Úrræði sem sjóðfélögum standa til boða eru margvísleg. Mál hvers og eins eru yfirfarin og metin og er leitast við að aðstoða lántakendur með tilliti til aðstæðna. Þannig er lánum skuldbreytt eftir því sem aðstæður bjóða, þau lengd og boðið upp á að greiða eingöngu vexti í tiltekinn tíma. Ennfremur hafa margir lántakendur nýtt sér greiðslujöfnun.

Eftirtalin úrræði standa sjóðfélögum til boða

Lánstími lengdur í allt að 40 ár

Lántakendum býðst að lengja lánstíma í 40 ár frá útgáfudegi og lækka þannig greiðslubyrðina.

Afborgunarlaust – eingöngu greiddir vextir

Boðið er upp á að greiða eingöngu vexti og verðbætur á vexti í ákveðinn tíma og lækka þannig greiðslubyrðina tímabundið með því að fresta greiðslum afborgana. Eftir þann tíma verður greiðslubyrðin hærrí en annars hefði verið þar sem uppsafnaðar afborganir og verðbætur bætast við höfuðstól lánsins. Í undantekningartilfellum er boðið upp á tímabundna frýstingu afborgana og vaxta.

Láni með jöfnum afborgunum breytt í jafngreiðslulán

Oft er greiðslubyrði lána með jöfnum afborgunum nokkuð þyngri en af jafngreiðslulánum. Ef lán er á fyrsta veðrétti er hægt að lækka greiðslubyrðina með því að óska eftir breytingu á skilmálum láns með jöfnum afborgunum þannig að afborganir miðist við jafnar greiðslur.

Fjölgun gjalddaga

Fyrir þá sem eru með afborganir sjaldnar en á eins mánaðar fresti, getur verið ráðlegt að breyta í mánaðarlegar afborganir. Þannig verður greiðslubyrðin jafnari og minni hætta er á að komi til vanskila.

Skuldbreyting

Skuldbreyting á við ef um veruleg vanskil er að ræða og ólíklegt er að önnur úrræði leysi greiðsluvandann. Skuldbreyting felst í því að uppsöfnuðum vanskilum er bætt við eftirstöðvar lánsins. Möguleiki til að skuldbreyta getur takmarkast af veðrymi og samþykki síðari veðhafa.

Úrræði á grundvelli laga og samkomulags aðila á fjármálamarkaði

Á árinu 2013 stóðu lántakendum til boða nokkur úrræði á grundvelli nýlegra laga og samkomulags aðila á fjármálamarkaði. Þar er helst að nefna greiðslujöfnun fasteignalána, greiðsluaðlögun og sértæk skuldaaðlögun en umsóknarfrestur um síðastnefnda úrræðið rann út 31. desember 2012. Óafgreidd mál um áramót voru unninn á fyrri hluta ársins 2013.

Að framansögðu má sjá að ýmsar leiðir eru færar fyrir þá sem lenda í fjárhagsvanda og er mikilvægt fyrir sjóðfélaga sem sjá fram á að eiga í greiðsluerfiðleikum að hafa samband við sjóðinn sem fyrst um úrlausn sinna mála og koma þannig í veg fyrir aukinn kostnað og áhyggjur.

Séreignardeild

Sjóðfélögum standa til boða tvær ávöxtunarleiðir fyrir séreignarsparnað.

Verðbréfasteini

Verðbréfasteini hefur verið í boði frá árinu 1999. Sparnaður er ávaxtaður í dreifðu safni innlendra og erlendra verðbréfa. Áhersla er lögð á góða langtíma-ávöxtun en sveiflur í ávöxtun geta verið allnokkrar frá einum tíma til annars. Verðbréfasteini er ætluð þeim sem eru að byggja upp lífeyrissparnað til langs tíma. Fjárfestingarstefna verðbréfasteinar endurspeglar af fjárfestingarstefnu samtryggingardeildar lífeyris-sjóðsins. Í verðbréfasteini gefst sjóðfélögum kostur á að nýta stærðarhagkvæmni lífeyrissjóðsins og er rekstrarkostnaður hennar með því lágsta sem þekkist meðal lífeyrissjóða eða einungis 0,07% af eignum.

Hrein ávöxtun verðbréfasteinar á árinu 2013 var 10,2% sem svarar til 6,3% raunávöxtunar. Meðalraun-ávöxtun síðustu fimm ára er 4,4% og síðustu tíu ára 3,4%. Séreignardeildin er ávöxtuð samhliða öðrum eignum sjóðsins.

Innlánsleið

Innlánsleið er ávöxtunarleið þar sem sparnaður er ávaxtaður í innlánum banka. Lögð er áhersla á verðtryggt innlán. Innlánsleið er ætluð þeim sem hafa hafið úttekt lífeyrissparnaðar eða gera ráð fyrir því að hefja úttekt hans innan fárra ára.

Hrein ávöxtun innlánsleiðar á liðnu ári var 5,2% sem svarar til 1,5% raunávöxtunar.

Flutningur milli ávöxtunarleiða

Sjóðfélagar geta með umsókn til sjóðsins skipt um þá ávöxtunarleið sem greitt er til og/eða flutt upp-safnaðan sparnað milli leiða.

Lífeyrisgreiðslur

Lífeyrisgreiðslur úr séreignardeild námu alls 334 milljónum króna en voru 415 milljónir árið 2012. Greiðslur vegna tímabundinnar heimildar til úttektar á séreignarsparnaði námu 167 milljónum til 339 einstaklinga samanborett við 279 milljónir til 453 einstaklinga á árinu 2012.

Inneignir og iðgjöld

Inneignir séreignardeildar námu 8.381 milljón í árslok 2013 en 7.508 milljónum árið áður. Alls áttu 41.549 sjóðfélagar inneignir samanborett við 41.395 í árslok 2012. Iðgjöld til séreignardeildar námu 476 milljónum á árinu 2013 samanborett við 445 milljónir árið 2012.

Séreignardeildin

í milljónum kr.

	2013	2012	Breyting %
Iðgjöld	476	445	7
Lífeyrisgreiðslur	334	415	-20
Inneignir í árslok	8.381	7.508	12
Fjöldi með inneignir	41.549	41.395	0

Nánari sundurliðun séreignardeildar má sjá í árs-skýrslunni á bls. 56 til 58.

Fjárfestingarstefna

1. Grundvöllur fjárfestingarstefnu sameignardeildar

a) Lagalegur grundvöllur

Fjárfestingarstefna Lífeyrissjóðs verzlunarmanna (LV) er grundvölluð á VII. kafla laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrisjóða, með síðari breytingum, samþykktum sjóðsins og á samningi VR og samtaka atvinnurekenda frá 30. desember 1996 um lífeyrismál.

b) Forsendur

LV er fagfjárfestir sem hefur að höfuðmarkmiði að ávaxta eignir sjóðsins í þeim tilgangi að standa undir lífeyrisskuldbindingum hans og hámarka réttindi sjóðfélaga. Við eignastýringu eru fjárfestingakostir metnir með tilliti til arðsemi og áhættu og með hliðsjón af því markmiði að ná ávöxtun umfram tryggingafræðileg viðmið.

Fjármagn sjóðsins skal ávaxtað með hliðsjón af þeim kjörum, sem best eru boðin á hverjum tíma, að teknu tilliti til varúðarsjónarmiða, áhættu og verðtryggðra langtímaskuldbindinga sjóðsins.

Við mótun fjárfestingarstefnunnar er horft til þess hvernig megi bæta samspil ávöxtunar og áhættu eignasafnsins. Við matið er beitt samvalsgreiningu (e. Strategic Asset Allocation) þar sem tekið er tillit til lífeyrisskuldbindinga, lagalegra takmarkana og möguleika í fjárfestingum. Jafnframt er lagt mat á hvaða ávöxtunar megi vænta á helstu eignaflokkum og hvernig ætla megi að samhengi ávöxtunar verði milli eignaflokka.

Það leiðir af eðli máls að núverandi fjárfestingarumhverfi setur mark sitt á mótun fjárfestingarstefnu og ráðstöfun fjármagns. Þar hafa til að mynda áhrif þættir eins og gjaldþrot, hömlur á beitingu gjaldþrotavarna, takmarkað framboð skráðra verðbréfa og aðstæður á skuldabréfamörkuðum.

c) Lífeyrisbyrði

Lífeyrisbyrði sjóðsins, þ.e. lífeyrir (elli-, maka-, barna- og örorkulífeyrir) í hlutfalli af iðgjöldum, hefur farið hækkandi frá árinu 2000 er hún var 27,5%, samanborið við tæplega 50% á árinu 2013. Spá um þróun lífeyrisbyrði á næstu árum bendir til þess að hún vaxi áfram og verði um 60% á árinu 2018 sbr. mynd 1 hér að neðan.

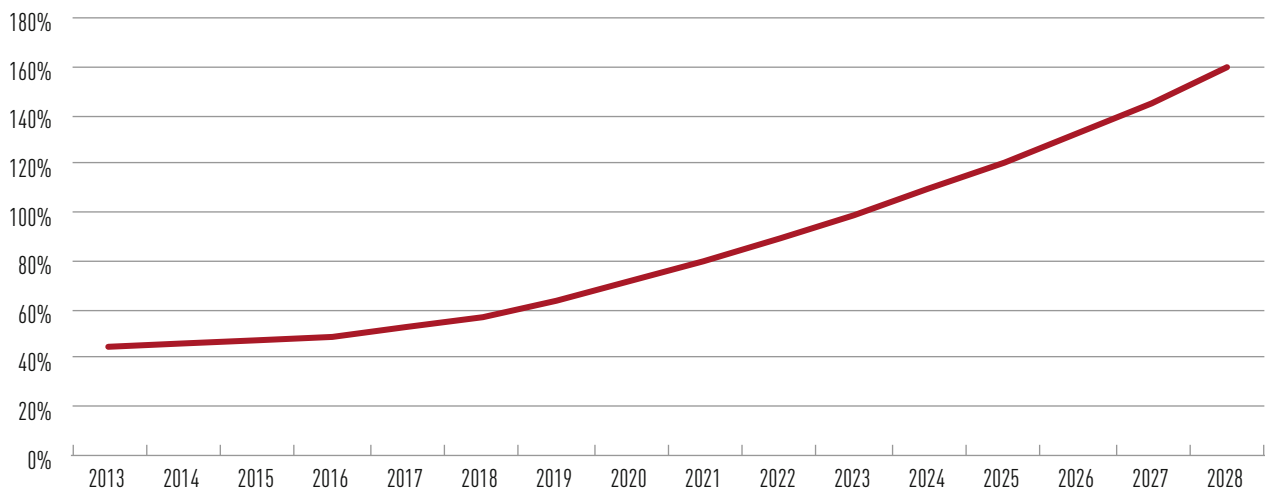
Ef skoðað er hreint greiðsluflæði til sjóðsins, þ.e. iðgjöld og greiðslur af skuldabréfum að frádregnum lífeyri sést að það er jákvætt næstu 15 árin, sbr. mynd 2 á bls. 23. Rétt er þó að hafa í huga að hér er ekki gert ráð fyrir nýliðun í sjóðnum.

Þessi fyrirsjáanlega þróun með tilliti til réttindaávinnslu hjá lífeyrissjóðnum mun leiða til þess að áætlað framtíðargreiðsluflæði vegna lífeyrisskuldbindinga er vel undir 100% af iðgjöldum og greiðslum af skuldabréfum á komandi árum. Ofangreind þróun lífeyrisbyrðar og hreins greiðsluflæðis styður þá niðurstöðu að beitt sé langtímamarkmiðum við ákvörðun um fjárfestingarstefnu lífeyrissjóðsins.

d) Samsetning sjóðfélaga

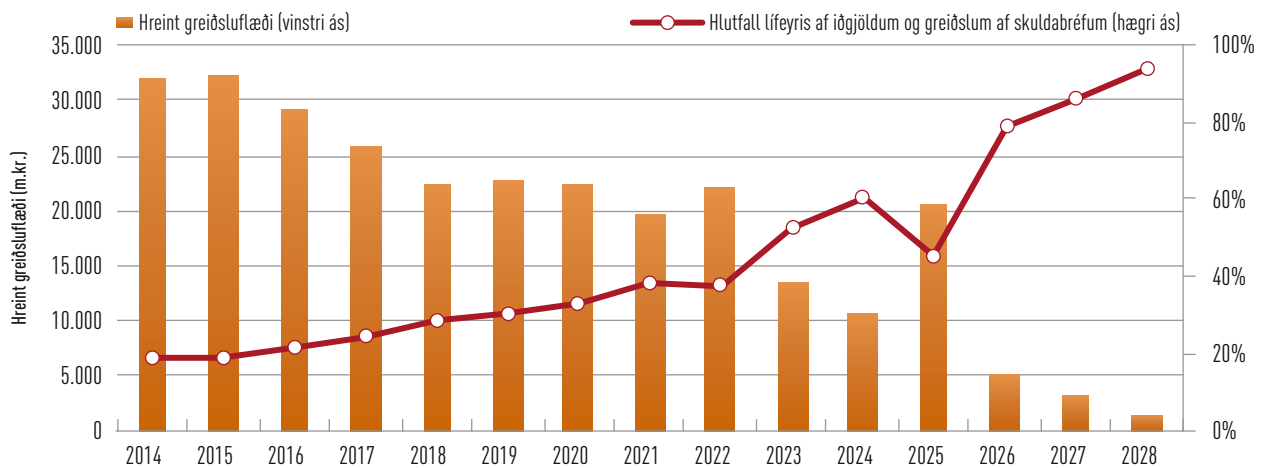
Meðalaldur greiðandi sjóðfélaga er 36 ár. Iðgjöld til sjóðsins á fyrstu níu mánuðum ársins 2013 skiptast þannig að 18% iðgjalda eru vegna sjóðfélaga yngri en 30 ára, 44% eru vegna sjóðfélaga yngri en 40 ára og 71% iðgjalda eru vegna sjóðfélaga yngri en 50 ára.

Lífeyrisbyrði án nýliðunar sjóðfélaga

Mynd 1: Lífeyrisbyrði sjóðsins (áætlaðar lífeyrisgreiðslur á móti iðgjöldum). Gögn miðast við tryggingafræðilega úttekt þar sem ekki er gert ráð fyrir nýliðun sjóðfélaga. Vænt eðlileg nýliðun í sjóðnum myndi lækka lífeyrisbyrðina.

Hreint greiðsluflæði

Mynd 2: Hreint greiðsluflæði, þ.e. iðgjöld og greiðslur af skuldabréfum að frádregnum lífeyrisgreiðslum, og lífeyrisgreiðslur sem hlutfall af iðgjöldum og greiðslum af skuldabréfum. Bent er á að við útreikning á greiðsluflæði er ekki gert ráð fyrir nýliðun í sjóðnum né endurfjárfestingum í skuldabréfum.

e) Reiknað greiðsluflæði áfallinna og framtíðarskuldbindinga

Á mynd 4 á bls. 24 sést framtíðargreiðsluflæði áfallinna og framtíðarskuldbindinga samkvæmt forsendum tryggingafræðilegs uppgjörs. Meðallíftími áfallinna skuldbindinga er um 24 ár og meðallíftími framtíðarskuldbindinga er um 37 ár.

2. Deildarskipting

LV skiptist í tvær deildir:

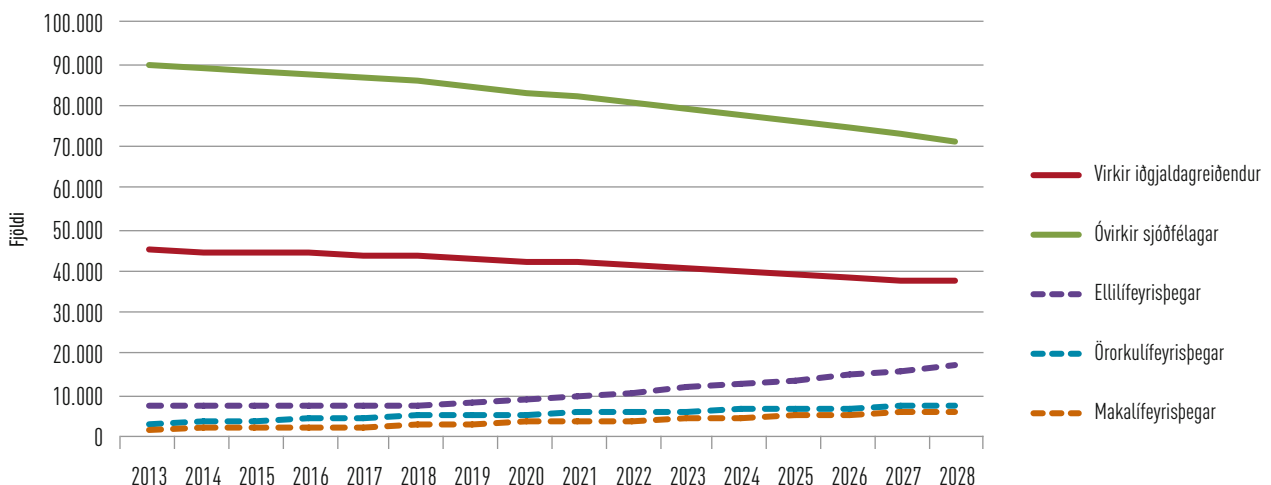
- **A-deild**, sem er sameignardeild. Í A-deild greiðast lögboðin eða samningsbundin iðgjöld, sbr. gr. 10.1. og 10.2. í samþykktum sjóðsins.

- **B-deild**, sem er séreignardeild. Í B-deild greiðast viðbótariðgjöld, sbr. gr. 10.3. í samþykktum sjóðsins. Séreignardeildin býður upp á tvær ávöxtunarleiðir:

Verðbréfaeið, sem fylgir sömu fjárfestingarstefnu og A-deild, sameignardeild. Sérstök viðmið um lausafjárhlutfall, laust fé og auðseljanleg verðbréf eru að lágmarki 25%.

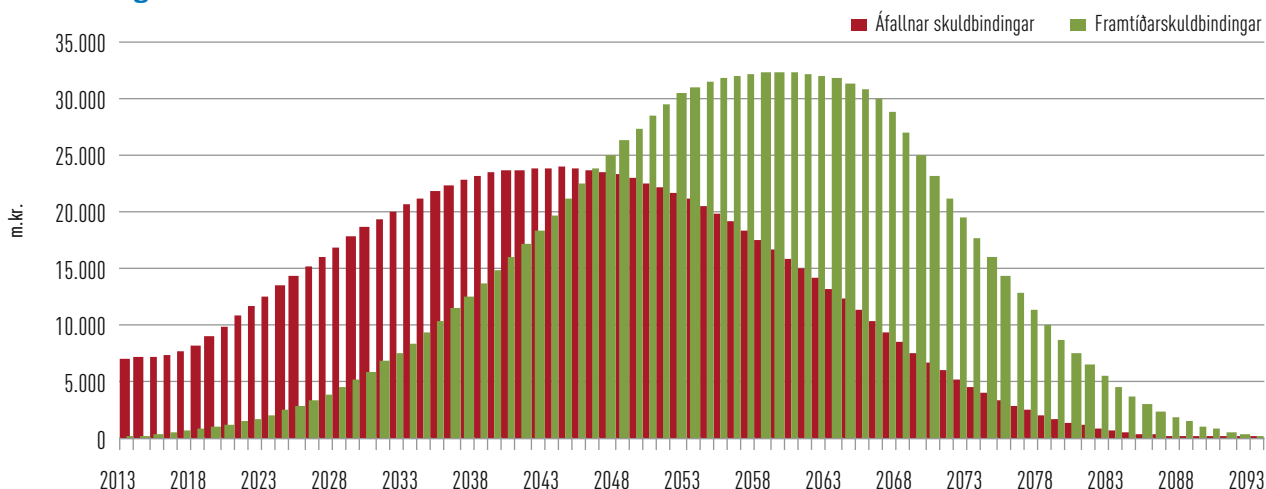
Innlánsleið, sem er ávöxtuð í innlánnum viðskiptabanka og sparisjóða með áherslu á verðtrygð innlán.

Fjöldi sjóðfélaga og lífeyrisþega án nýliðunar

Mynd 3: Áætlaður fjöldi sjóðfélaga og lífeyrisþega miðað við tryggingafræðilega úttekt. Rétt er að hafa í huga að ekki er gert ráð fyrir nýliðun sjóðfélaga í tryggingafræðilegri úttekt.

Framtíðargreiðsluflæði

Mynd 4: Áætlað greiðsluflæði áfallinna og framtíðarskuldbindinga.

Verðbréfaeign: Í lok september 2013 námu heildareignir kr. 7.826 milljónum. Þar af áttu sjóðfélagar yngri en 40 ára 16% af heildareign, sjóðfélagar á aldrinum 40 til 49 ára áttu 26%, sjóðfélagar á aldrinum 50 til 59 ára 35% og sjóðfélagar 60 ára og eldri 23% af heildareignum.

Séreignariðgjöld til Verðbréfaeignar námu 415 milljónum árið 2012 en iðgjöld ársins 2013 eru áætluð um 450 milljónir.

Samanlagðar lífeyrisgreiðslur námu 386 milljónum á árinu 2012 en lífeyrisgreiðslur ársins 2013 eru áætlaðar 330 milljónir. Tímabundin lagaheimild til útgreiðslu lífeyrisparnaðar er farin að hafa minni áhrif á útflæði úr Verðbréfaeign.

Eignasamsetning Verðbréfaeignar endurspeglar eignasamsetningu sameignardeildar.

Innlánsleið: Í lok september 2013 námu heildareignir í innlánsleið kr. 369 milljónum. Þar af áttu sjóðfélagar yngri en 40 ára 2% af eign, sjóðfélagar á aldrinum 40 til 49 ára 15%, sjóðfélagar á aldrinum 50 til 59 ára 24% og sjóðfélagar 60 ára og eldri 59% af heildareignum.

Iðgjöld í Innlánsleið eru áætluð 35 milljónir á árinu 2013 og lífeyrisgreiðslur eru áætlaðar 17 milljónir.

Eignir Innlánsleiðar eru að fullu ávaxtaðar í innlánum hjá bönkum og sparisjóðum með áherslu á verðtryggð innlán.

Útgreiðslur úr B-deild (verðbréfaeign og innlánsleið)

Væntar útgreiðslur séreignardeildar ráðast einkum af aldri sjóðfélaga en heimilt er að

taka eign í séreignardeild út frá 60 ára aldri. Einnig er heimilt að taka eign út við fráfall sjóðfélaga sem og við örorku ef orkutap er umfram 50%. Þá hefur tímabundin lagaheimild til úttektar séreignarsparnaðar áhrif til aukinna útgreiðslna.

Sjóðfélögum er heimilt að flytja eign sína til annars vörsluaðila lífeyrisparnaðar. Möguleg áhætta vegna þessa fyrir Verðbréfaeign er fyrir hendi en takmarkast af sterkri lausafjárstöðu og takmörkuðu umfangi leiðarinnar. Innlánsleið er alfarið ávöxtuð í innlánum og er áhætta vegna flutninga takmörkuð.

3. Markmið og viðmið um ávöxtun og áhættu

Ávöxtunarviðmið:

- Viðmið um raunávöxtun annarra eignaflokka en hlutabréfa er 2,5 til 5,0%.
- Viðmið við ávöxtun skráðra innlendra hlutabréfa sjóðsins er Úrvalsvisitala aðallista Nasdaq OMX Íslands.
- Viðmið við ávöxtun óskráðra innlendra hlutabréfa sjóðsins er Úrvalsvisitala aðallista Nasdaq OMX Íslands að viðbættu álagi eftir eðli viðkomandi sjóða.
- Viðmið við ávöxtun erlendra hlutabréfa sjóðsins er heimsvísitala Morgan Stanley (MSCI).
- Ávöxtunarviðmið erlendra framtakssjóða (Private Equity Funds) er almennt 5 til 8% umfram ávöxtun heimsvísitölu hlutabréfa (MSCI).

a) Núverandi eignasamsetning og áhrif hennar á fjárfestingarstefnuna

Hinn 30. september 2013 var hlutfallsleg eignasamsetning sjóðsins eftirfarandi:

Eignaflokkur:	%
Innlán í bönkum og sparisjóðum	6,6
Ríkisvixlar, ríkisskuldabréf og skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	31,0
Skuldabréf bæjar- og sveitarfélaga	5,0
Skuldabréf og vixlar banka, sparisjóða og annarra lánastofnana	1,1
Fasteignaveðtryggð skuldabréf	9,7
Hlutabréf	33,7
Hlutir og hlutd.skirt. annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	8,5
Önnur verðbréf	4,4

Gjaldmiðlasamsetning eignasafnsins skiptist þannig að 45% er í USD, 18% er í EUR, 8% í GBP, 5% í JPY og 24% í öðrum myntum sem liggur nærri markmiði sjóðsins um gjaldmiðlasamsetningu sem gerir ráð fyrir að erlendar fjárfestingar sjóðsins taki mið af heimsvísitölu Morgan Stanley.

Skuldabréfasafn sjóðsins einkennist af útgáfu ríkis-tryggðra skuldabréfa, að stórum hluta tengdum fjármögnun Íbúðalánasjóðs, auk beinna fasteignaveðtryggðra lánveitinga lífeyrissjóðsins til sjóðfélaga. Gert er ráð fyrir að atvinnugreinaskipting erlendra fjárfestinga sjóðsins hafi svipað vægi og heimsvísitala Morgan Stanley.

b) Markmið og vikmörk við ákvörðun eignasamsetningar

Ráðstöfun fjármagns og eignastýring á verðbréfasafni sjóðsins skal byggjast á tegundaflokkun innlána og verðbréfa sbr. 36. gr. laga nr. 129/1997, með síðari breytingum. Við ákvörðun um markmið eignasamsetningar er horft til langs tíma. Með vikmörkum er tekið tillit til ófyrirséðra markaðsaðstæðna. Skulu eftirfarandi viðmið notuð um skiptingu eigna:

Eignaflokkur	Markmið %	Lágmark %	Hámark %
Innlán í bönkum og sparisjóðum	2	0	15
Ríkisvixlar, ríkisskuldabréf og skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	30	20	45
Skuldabréf bæjar- og sveitarfélaga	3	0	10
Skuldabréf og vixlar banka, sparisjóða og annarra lánastofnana	5	0	10
Skuldabréf fyrirtækja og önnur verðbréf	5	0	15
Fasteignaveðtryggð skuldabréf	10	5	20
Innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini	15	5	25
Erlend verðbréf	30	20	40

Skýringar:

- Innlán í bönkum og sparisjóðum.** Innlán banka og sparisjóða skulu alla jafna vera undir 15% af eignum.
- Ríkisvixlar, ríkisskuldabréf og skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs.** Í vixlum og skuldabréfum útfefnum af ríkissjóði eða með ábyrgð ríkissjóðs, s.s. spariskírteini ríkissjóðs, ríkisbréf og íbúðabréf.
- Skuldabréf bæjar- og sveitarfélaga.** Í skuldabréfum og vixlum útfefnum af sveitarfélögum með trausta rekstrar- og fjárhagsstöðu eða með ábyrgð þeirra. Verðbréf þessi skulu að jafnaði skráð á skipulegum markaði.
- Skuldabréf og vixlar banka, sparisjóða og annarra lánastofnana.** Í skuldabréfum og vixlum útfefnum af bönkum og sparisjóðum, fjárfestingarbönkum og öðrum lánastofnunum, enda hafi þessar stofnanir trausta eiginfjárstöðu og starfi samkvæmt sérstökum lögum eða séu undir eftirliti Fjármálaeftirlitsins. Verðbréf samkvæmt þessum flokki skulu hafa skráð kaup- og sölugengi á skipulegum markaði.
- Fasteignaveðtryggð skuldabréf.** Í skuldabréfum tryggðum með veði í fasteignum, þ.m.t. sjóðfélagalán. Áhvílandi uppreiknaðar veðskuldir að viðbættu nýju láni frá sjóðnum, mega ekki fara umfram 65% af metnu markaðsverði viðkomandi eignar sem löggiltur fasteignasali eða annar sérfróður aðili tilnefndur af sjóðnum framkvæmir. Þegar um sérhæft atvinnuhúsnæði er að ræða þá skal hámarkið vera 35% af metnu markaðsverði. Veðandlög eru því bæði íbúðarhúsnæði, heilsársbústaðir (lánstími takmarkaður við 15 ár og fjárhæðir við 3 milljónir), lögbýli og atvinnuhúsnæði með þeim takmörkunum sem að ofan greinir.
- Hlutabréf og hlutdeildarskírteini.** Í hlutabréfum innlendra fyrirtækja og innlendum samlagshlutafélögum. Erlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini í hlutabréfasjóðum skulu að hámarki nema 40% af eignum. Eignarhluti sjóðsins í einstökum hlutafélögum takmarkast við 15%. Þó getur eignarhlutur í innlendum samlagshlutafélögum numið allt að 20%, sbr. gildandi bráðabirgðaákvæði í lögum nr. 129/1997, með síðari breytingum. Eignist sjóðurinn hlut í fyrirtæki sem eingöngu sinnir þjónustuverkefnum fyrir lífeyrissjóðinn skal slík eignaraðild takmarkast við 25%.
- Hlutdeildarskírteini eða hlutir í verðbréfa-, fjárfestinga- og fagfjárfestasjóðum.** Sjóðnum er ekki heimilt að eiga meira en 25% af hlut-

deildarskírteinum eða hlutum útgefnum af sama verðbréfasjóði eða sama fjárfestinga-sjóði eða einstakri deild hans. Hámarksfjárfesting í verðbréfasjóðum eða fjárfestinga-sjóðum innan sama rekstrarfélags er 25% af hreinni eign sjóða viðkomandi rekstrarfélags. Ekki er sjóðnum heimilt að eiga meira en 15% af útgefnum hlutdeildarskírteinum eða hlutum annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu.

8. **Skuldabréf fyrirtækja og önnur verðbréf.**

Þegar fjárfest er í skuldabréfum fyrirtækja skulu þau hafa trausta eiginfjárstöðu og góða rekstrarafkomu enda séu viðkomandi skuldabréf skráð á skipulegum markaði og stefnt sé að skráningu hlutabréfa félagsins á skipulegum markað. Við mat á eiginfjárstöðu og rekstrarafkomu er m.a. horft til þess hvort fyrirtæki hafi verið fjárhagslega endurskipulagt, stofnað á grunni eldra fyrirtækis eða með samruna tveggja eða fleiri fyrirtækja. Undir önnur verðbréf fellur einnig fjárfesting í verðbréfum útgefnum af lögaðilum til fjármögnunar á innviðafjárfestingum (Infrastructure Investments) með aðkomu hins opinbera.

Afleiðusamningar. Heimilt er að gera afleiðusamninga til að draga úr áhættu vegna undirliggjandi eignaflokka sjóðsins, þ.m.t. til að takmarka misvægi á gjaldmiðlasamsetningu erlendar verðbréfaeignar sjóðsins gagnvart gengisvog íslensku krónunnar og til þess að minnka gjaldeyrisáhættu sjóðsins.

c) **Aðrar helstu viðmiðanir við ráðstöfun fjármagns og eignastýringu**

Almennt:

1. Við það skal miðað að sem stærstur hluti af verðbréfum sjóðsins hafi þekkt markaðsverð og sé skráður í kauphöll og dreift eftir atvinnugreinum.
2. Markmið með virkri eignastýringu er að tryggja sem besta ávöxtun til lengri tíma lítið, að teknu tilliti til áhættu. Beita skal virkri eignastýringu, þar sem því verður viðkomandi, á þau verðbréf sem hafa skráð kaup- og sölugengi á skipulegum markaði og innlán. Hlutfall þetta nemur nú um 76% af heildareignum sjóðsins.
3. Viðmiðunarvísitala fyrir erlend hlutabréf er heimsvísitala Morgan Stanley. Viðmiðunarvísitala fyrir innlend hlutabréf er Úrvals-vísitala Nasdaq OMX Íslands.

4. Viðmið um ávöxtun á skuldabréfasafni sjóðsins byggir á áhættuálagi á vaxtaferil ríkistryggðra skuldabréfa. Þannig eru breytilegir vextir á lánum til sjóðfélaga ákveðnir með 0,75% álagi á meðalávöxtun íbúðabréfa HFF150434 í viðskiptakerfi kauphallarinnar. Með tilliti til verðtryggðra langtímaskuldbindinga sjóðsins er leitast við að halda meðallíftíma skuldabréfasafnsins löngum, en hann er nú 8,5 ár.
5. Lánveitingar til sjóðfélaga miðast við að annað sé eftirsþurn eftir slíkum lánum samkvæmt lánareglum eins og þær eru á hverjum tíma.
6. Fjárfestingar sjóðsins skulu miðast við að kröfur útgefna af sama aðila eða aðilum sem tilheyra sömu samstæðunni eða tengdum aðilum sbr. lög um fjármálafyrirtæki fari ekki umfram 5% af hreinni eign sjóðsins til greiðslu lífeyris. Er þá miðað við samtölu verðbréfa, jafnt hlutabréfa sem skuldabréfa viðkomandi aðila. Þetta hlutfall má þó vera allt að 10% í heildarkröfum gagnvart einstökum viðskiptabönkum. Þetta á þó ekki við um skuldbindingar með ríkisábyrgð.

Hlutabréf:

Við fjárfestingar í hlutabréfum hefur stjórn sjóðsins markað eftirfarandi fjárfestingarstefnu:

1. Fjárfest er í félögum sem eru skráð á skipulögðum mörkuðum.
2. Fjárfest er í öðrum hlutafélögum að jafnaði með a.m.k. 5 ára rekstrarsögu og hafa samþykktir sem tryggja hömlulaus viðskipti með hlutafé. Við mat á skilyrði um rekstrarsögu er m.a. horft til þess hvort fyrirtæki hafi verið fjárhagslega endurskipulagt, stofnað á grunni eldra fyrirtækis eða með samruna tveggja eða fleiri fyrirtækja.
3. Þátttaka í nýsköpunarverkefnum og áhættufjármögnun fer fram í gegnum félög og sjóði sem hafa slíkar fjárfestingar á stefnuskrá sinni og lífeyrissjóðurinn hefur gerst hluthafi í.
4. Að jafnaði er ekki fjárfest í félögum ef einn aðili á meirihluta hlutafjár. Mat á því er háð ákvörðun stjórnar. Þessi regla á þó ekki við um einkavæðingu opinberra fyrirtækja, ríkis eða sveitarfélaga þegar fyrir liggja stefnuyfirlýsingar um sölu á meirihluta hlutafjár í þeim félögum, þó slík sala fari ekki fram í einu lagi.
5. Eignarhlutur í einstökum hlutafélögum skal ekki vera hærri en 15% af hlutafé viðkomandi félags. Þó getur eignarhlutur í samlagshluta-félögum numið allt að 20%.

Áhættustefna

Markmið með áhættustefnu Lífeyrissjóðs verzlunarmanna er að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Í áhættustefnunni felst að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meta áhættu og viðeigandi áhættuþætti við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni.

Lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á það í störfum sínum að áhættustefnan og framkvæmd hennar sé virkur þáttur í starfseminni. Stjórn sjóðsins hefur samþykkt áhættustefnu fyrir sjóðinn, sem tekur m.a. mið af leiðbeinandi tilmælum Fjármálaeftirlitsins um áhættustýringu samtryggingadeilda lífeyrissjóða, reynslu, eðli og umfangi reksturs sjóðsins og skýrslu erlendra aðila eins og IOPS (e. International Organisation of Pension Supervision).

Í áhættustefnunni er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, þeir áhættuþættir sem sjóðurinn fylgist með tilgreindir sem og hvernig með þeim er fylgst. Jafnframt er í stefnunni áhættuskrá með yfirliti yfir helstu áhættuþætti.

Skilgreining áhættu

Áhætta í starfsemi sjóðsins er skilgreind, til samræmis við skilgreiningu í leiðbeinandi tilmælum Fjármálaeftirlitsins, sem öll þau atvik sem auka marktækt líkurnar á því að réttindi sjóðfélaga skerðist til skemmri eða lengri tíma. Nær þessi áhætta bæði til atvika sem lúta að eignum og skuldbindingum sjóðsins sem og rekstrarlegum þáttum.

Samspil áhættustefnu og fjárfestingarstefnu

Fjárfestingarstefna lífeyrissjóðsins gegnir mikilvægu hlutverki við áhættustýringu hans. Þar er m.a. markaður rammi fyrir ráðstöfun fjármuna sjóðsins eftir eignaflokkum og takmarkanir á mótaðilaáhættu. Við móttun áhættustefnu fyrir sjóðinn liggur til grundvallar mat á núverandi stöðu sjóðsins og þróun til framtíðar, til að mynda hvað varðar vænt greiðsluflæði, þróun lífeyrisskuldbindinga og samsetningu sjóðfélaga. Einnig er framkvæmd greining á áhrifum mismunandi eignasamsetningar eftir eignaflokkum á vænta áhættu og ávöxtun, t.a.m. á grundvelli svokallaðrar framfallsgreiningar.

Kálfshamarsvík

Skipulag áhættustýringar

Hlutverk stjórnar samkvæmt lögum er að hafa eftirlit með starfsemi sjóðsins. Liður í því eftirliti er samþykkt og innleiðing áhættustefnu. Á grundvelli hennar felur stjórn hans framkvæmdastjóra og eftir atvikum öðru starfsfólki sjóðsins umsjón með framkvæmd stefnunnar. Eftirlit stjórnar með framkvæmd stefnunnar byggir m.a. á reglulegri upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar, upplýsingagjöf starfsmanna og yfirmanns áhættustýringar til framkvæmdastjóra og stjórnar, árlegri úttekt innri endurskoðunar og starfi endurskoðunarnefndar sjóðsins. Þá hefur endurskoðunarnefnd, endurskoðandi og innri endurskoðandi sjóðsins mikilvægu hlutverki að gegna við eftirlit með framkvæmd áhættustefnunnar.

Þeir sem koma að framkvæmd áhættustefnu eru viðkomandi stjórnendur og aðrir starfsmenn eins og við á. Fram kemur í skipuriti að yfirmaður áhættustýringar heyrir beint undir framkvæmdastjóra. Honum er heimilt að gefa upplýsingar um áhættustýringu beint og milliliðalaust til stjórnar sjóðsins og endurskoðunarnefndar.

Lífeyrissjóðurinn hefur jafnframt gert þjónustusamning við ALM Fjármálaráðgjöf hf. um ráðgjöf og framkvæmd einstakra verkþátta áhættustefnu og áhættustýringar sjóðsins.

Leiðir til að stýra áhættu

Í áhættustefnunni eru skilgreindar fimm leiðir til að stýra og/eða eftir atvikum takmarka áhættu. Þær eru:

1. Forðast áhættu
2. Draga úr áhættu
3. Yfirfæra áhættu
4. Meðvituð áhættutaka
5. Stýra áhættu

1. Forðast áhættu

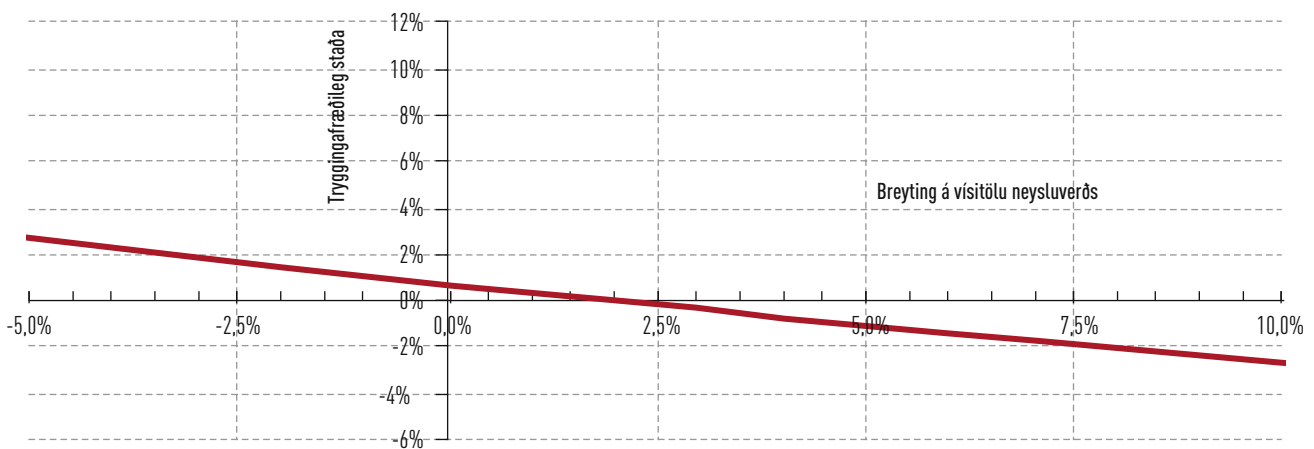
Í rekstri sjóðsins er leitast við að komast hjá áhættu eftir því sem kostur er. Hér er reynt að útiloka áhættu, t.d. með því að fjárfesta ekki í tilteknum flokki eigna eða tilteknum verðbréfum. Áður en þessi aðferð er valin er æskilegt að lagt sé mat á hvaða tækifærum er hafnað og hvaða áhrif það kann að hafa, bæði á mögulegan ávinning og kostnað.

2. Draga úr áhættu

Eðli málsins samkvæmt er ekki unnt að útiloka áhættu með öllu í starfsemi lífeyrissjóðs. Í þeim tilvikum sem ekki er hægt að stýra að fullu eða útiloka áhættu er leitast við að draga úr henni.

Ein leið til að draga úr áhættu er áhættudreifing eigna, t.d. með að velja saman eignaflokka sem hafa takmarkaða innbyrðis fylgni. Með áhættudreifingu er markmiðið m.a. að minnka líkurnar á tapi og að

Bein áhrif verðbólgu á tryggingafræðilega stöðu

takmarka það tap sem einstakir atburðir geta valdið. Þetta getur t.d. falið í því að takmarka eign í tilteknum eignaflokki þannig að hún fari ekki yfir ákveðið hlutfall af heildareignum sjóðsins.

3. Yfirfæra áhættu

Hér er yfirlitt um varnir eða tryggingar að ræða, þar sem annar aðili tekur að sér áhættuna að hluta eða öllu leyti gegn gjaldi. Yfirlitt fer kostnaðurinn eftir því að hve miklu leyti áhættan er yfirfærð og hverjar líkur eru á tapi. Hér þarf sérstaklega að huga að markmiðum hvors aðila um sig, að sá sem tekur við áhættunni skilji og hafi burði til að takast á við hana og í hvaða samhengi vörnin verður virk.

4. Meðvituð áhættutaka

Hér er átt við áhættu sem er þekkt og ásættanleg eða óhjákvæmileg í rekstri lífeyrissjóðs. Þetta kann að vera nauðsynlegt til að ná markmiðum um ávöxtun eða ef ekki er mögulegt að beita áhættuvörnum eða það ekki talið svara kostnaði. Í þessu sambandi þarf að huga að þeim möguleikum sem eru fyrir hendi, hvort áhættan skuli alltaf vera opin, eða tímabundin. Því þarf að meta líkurnar á að áhættan valdi tapi, hverjar líklegar afleiðingar séu og hvort áhrifin séu innan viðunandi marka.

5. Stýra áhættu

Þar sem því verður við komið er áhættu sjóðsins stýrt með beinum aðgerðum sem fara eftir eðli máls hverju sinni.

Flokkar áhættu

Mikilvægur þáttur í áhættustefnu er að tryggja eins vel og kostur er góða yfirsýn yfir þá áhættuþætti sem einkum skipta máli í rekstri sjóðsins. Í því skyni er áhættunni skipt upp í fjóra megin flokka:

1. Fjárhagslega áhættu
2. Lífeyrstryggingaáhættu
3. Mótaðilaáhættu
4. Rekstraráhættu

Til upplýsingar er hér gerð nánari grein fyrir nokkrum áhættuþáttum.

1. Fjárhagsleg áhætta

Til grundvallar mati á fjárhagslegri áhættu sjóðsins eru eignir sjóðsins og áhætta sem þeim tengist greind út frá sjö áhættuflokkum.

1. Vaxta- og endurfjárfestingaráhætta
2. Uppgreiðsluáhætta
3. Markaðsáhætta
4. Gjaldmiðlaáhætta
5. Ósamræmisáhætta
6. Verðbólguáhætta
7. Áhætta vegna eigna utan efnahagsreiknings

Um markaðsáhættu

Við mat á markaðsáhættu er til að mynda notuð svokölluð VaR greining (e. Value at Risk). VaR útreikningur er þekkt aðferðarfræði í fjármálastærðfræði til að meta líkur á tilteknu tapi miðað við núverandi eignasafn, væntingar um ávöxtun og söguleg gögn. Er þetta einn mælikvarði á áhættu sjóðsins, en mikilvægt er að hafa í huga að þessir útreikningar byggja meðal annars á sögulegri ávöxtun og væntingum um ávöxtun einstakra eignaflokka.

Um verðbólguáhættu

Við mat á verðbólguáhættu er meðal annars greind næmni sjóðsins gagnvart verðbólgu. Allar skuldbindingar sjóðsins eru verðtryggðar en þar sem rétt rúmlega helmingur af eignasafninu er óverðtryggður er verðbólgujöfnuður neikvæður.

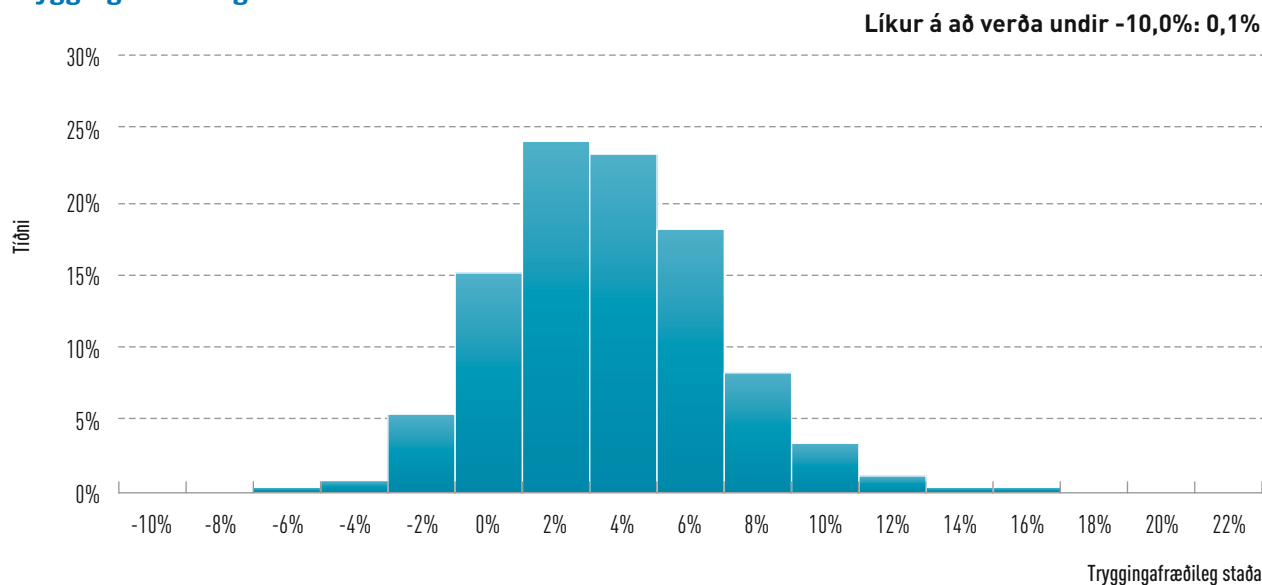
Myndin á bls. 29 sýnir hvaða áhrif verðbólga hefur á tryggingafræðilega stöðu. Þar sést að við 5% verðbóluskot myndi tryggingafræðileg staða sjóðsins versna um 1,9% að öllu öðru óbreyttu. Það er þó rétt að hafa í huga að verðbólga er oft drifin áfram af veikingu íslensku krónunnar og að eignir í erlendri mynt eru því ákveðin vörn gegn verðbólgu.

2. Lífeyrstryggingaáhætta

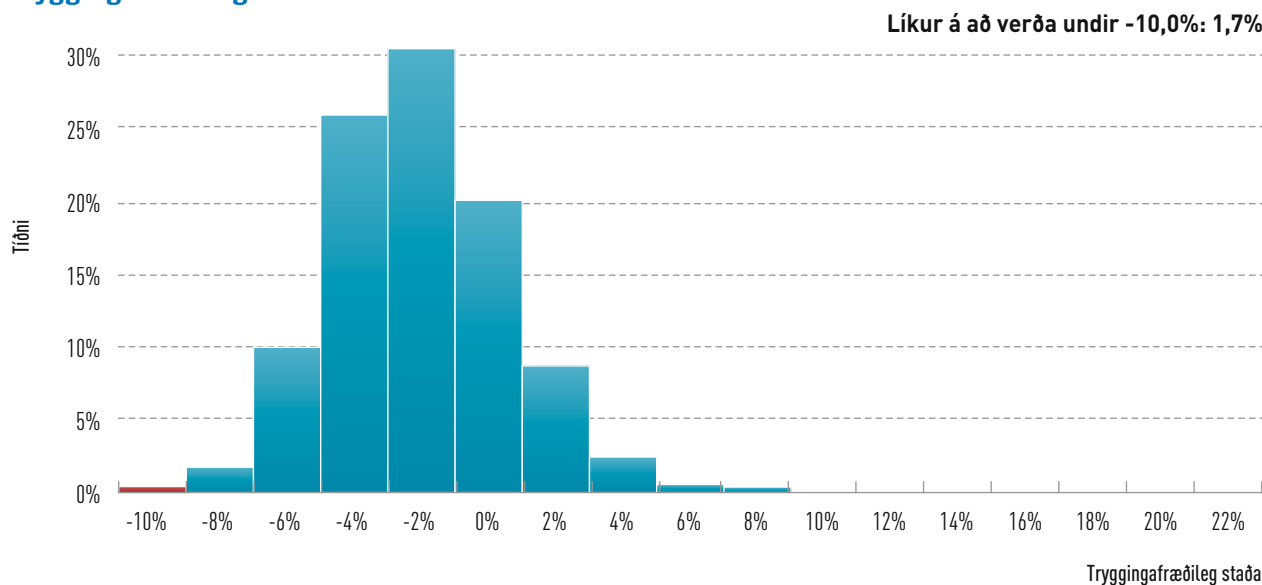
Lífeyrstryggingaáhætta er skilgreind sem hættan á að lífeyrissjóðurinn geti ekki staðið við skuldbindingar sínar.

Með því að framkvæma svokallaðar tölfræðilegar hermanir (e. simulation) á eignum og skuldbindingum sjóðsins miðað við mismunandi forsendur er hægt að meta líkur á að sjóðurinn þurfi að breyta réttindum, sbr. nánari ákvæði laga og samþykktu sjóðsins. Niðurstöður slíkra greininga má sjá á meðfylgjandi myndum. Á efri myndinni eru forsendur m.a. tryggingafræðileg staða sjóðsins við lok árs 2013, væntingar um ávöxtun einstakra eignaflokka og

Tryggingafræðileg staða eftir 1 ár

Tryggingafræðileg staða eftir 1 ár

Forsendur: 25% verðfall erlendra hlutabréfa.

stöðugt gengi íslensku krónunnar. Á myndinni sést að miðað við framangreindar forsendur eru litlar líkur á því að sjóðurinn þurfi að breyta réttindum á næsta ári. Á neðri myndinni á bls. 30 er hins vegar gert ráð fyrir 25% verðfalli erlendra hlutabréfa og eru þá líkur á réttindaskerðingu 1,7%. Með þessum hætti er hægt að skoða mismunandi sviðsmyndir og meta út frá því líkur á réttindaskerðingu.

3. Mótaðilaáhætta

Með greiningu á mótaðilaáhættu er leitast við að meta hættuna á því að gagnaðilar fjármálagernings standi ekki við skuldbindingar sínar. Undir mótaðilaáhættu fellur m.a. útlánaáhætta, sem er sú áhætta að mótaðilar standi ekki skil á greiðslum af fjármálagerningum. Dæmi um slíka fjármálagerninga eru skuldabréf, víxlar, skuldaviðurkenningar og innlán, en dæmi um aðra samninga sem geta falið í sér útlánaígildi eru afleiðusamningar. Útlánaáhætta er jafnan mæld með svokölluðu gjaldþolsprófi eða láns-hæfismati.

Jafnframt er metin landsáhætta, þ.e. hættan á að fjárfestingar lífeyrissjóðs séu of tengdar einu landi eða landssvæði. Undir mótaðilaáhættu fellur einnig

afhendingar- og uppgjörshætta, þ.e. hættan á að mótaðili afhendi ekki verðbréf í samræmi við samning.

4. Rekstraráhætta

Undir rekstraráhættu fellur m.a. hættan á tapi sem orsakast getur af ófullnægjandi innri reglum, verkferlum, kerfum eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóða sem og starfsmannaáhætta. Skilvirkar leiðir til að takmarka rekstraráhættu eru skýrar innri reglur, starfslýsingar, verkferlar sem skilgreina verklag við helstu verkþætti og skýrt skipurit.

Undir rekstraráhættu flokkast jafnframt pólitísk áhætta, en hún er skilgreind sem áhættan af því að aðgerðir eða aðgerðarleysi stjórnvalda auki lífeyrisbyrði sjóðs eða skerði eignir hans, auk annarra neikvæðra áhrifa sem óvissa um mögulegar stjórnvaldsaðgerðir kann að skapa. Undir þetta falla t.a.m. breytingar á lögum eða reglum um starfsemina eða túlkun þeirra sem valda verulegum breytingum á starfseminni. Þetta kunna t.d. að vera breytingar á lögum um lífeyrissjóði, uppgjörsglum, skattalögum, lögum um aðra aðila sem hafa áhrif á starfsemi sjóðsins, eftirliti og eftirlitsreglum og heimildum til fjárfestinga.

Hluthafastefna

Lífeyrissjóður verzlunarmanna er langtímafjárfestir sem hefur, ásamt góðri arðsemi af hlutabréfaeign sinni, það að markmiði að stuðla að vexti og viðgangi þeirra fyrirtækja sem sjóðurinn fjárfestir í.

Stjórnarhættir fyrirtækja

Sjóðurinn mun horfa til þess við fjárfestingar hvort fyrirtækin fylgi góðum stjórnarháttum við rekstur (t.d. reglum OECD um stjórnarhætti) og gefi upplýsingar þar um í ársskýrslum. Meðal annars er horft til þess hvort innlend fyrirtæki fylgi leiðbeiningum Viðskiptaráðs Íslands, NASDAQ OMX á Íslandi og Samtaka atvinnulífsins um stjórnarhætti fyrirtækja sbr. 4. útgáfa leiðbeininganna, mars 2012.

Hluthafafundir

Sjóðurinn gegnir eigendaskyldum sínum með virkum hætti og kemur ábendingum um rekstur og stefnu fyrirtækja auk bættra stjórnarháttanna sem sjóðurinn er hluthafi í á framfæri með beinum samskiptum við stjórnendur viðkomandi fyrirtækja og eða á hluthafafundum. Sjóðurinn tekur afstöðu til mála á hluthafafundum með atkvæðum sínum og á hlutabréfamarkaði með aðgerðum sínum.

Reglur stjórnsýslulaga

Reglur stjórnsýslulaga um sérstakt hæfi gilda, eftir því sem við getur átt, um meðferð mála og ákvarðanatökur í stjórn sjóðsins í einstökum málum. Stjórnarmenn eða framkvæmdastjóri taka því ekki þátt í umræðum eða ákvörðunum á stjórnarfundum sjóðsins um málefni fyrirtækja þar sem þeir hafa hagsmuna að gæta sem starfsmenn, eigendur eða stjórnarmenn.

Leiðbeinandi reglur SP um ábyrgar fjárfestingar

Lífeyrissjóðurinn er aðili að reglum Sameinuðu þjóðanna (SP) um ábyrgar fjárfestingar. Gefnar voru út sex leiðbeinandi reglur sem voru unnar af fulltrúum 20 stofnanafjárfesta frá 12 löndum og þar á meðal stærstu lífeyrissjóða vestan hafs og í Evrópu. Í reglunum er fjallað um hvernig áhersla á Umhverfisleg og Félagsleg málefni auk góðra Stjórnarháttanna fyrirtækja (UFS) getur stuðlað að bættum fjárfestingarárangri verðbréfasafna um leið og hagsmunir fjárfesta og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi geta farið saman.

Með aðild að reglunum mun sjóðurinn leitast við í samstarfi við aðra þátttakendur að;

- taka tillit til UFS málefna við mat á fjárfestingarkostum,
- vera virkur eigandi hlutabréfa,
- óska eftir að fyrirtæki geri grein fyrir stefnu sinni í málefnum UFS,
- stuðla að framgangi reglna SP hjá fjárvörsluaðilum,
- eiga samstarf um málefnið við aðra stofnanafjárfesta sem aðild eiga að reglunum,
- upplýsa ásamt öðrum þátttakendum um árangur við að hringa reglunum í framkvæmd.

Umhverfismál

Sjóðurinn mun í vaxandi mæli hafa til hliðsjónar við fjárfestingar hvernig fyrirtækin horfa til umhverfisþátta við rekstur sinn þ.e.;

- að fyrirtækin fari að lögum og reglum um umhverfismál,
- að þau leitist við að draga úr umhverfisáhrifum við rekstur,
- og þau geri hluthöfum reglulega grein fyrir stefnu sinni á sviði umhverfismála.

Félagsleg ábyrgð – Mannréttindi

Eftir því sem við verður komið verður horft til þess hvort fyrirtækin virði mannréttindi og eigi ekki aðild að barnaþrælkun. Þau verði við rekstur sinn hvött til að taka tillit til alþjóðlegra sáttmála, t.d. alþjóðasáttmála SP sem samanstendur af tíu grundvallaratriðum sem taka á mannréttindum, vinnumarkaðssamskiptum, félagslegu umhverfi og spillingu.

Siða- og samskiptareglur

Gildandi siða- og samskiptareglur voru samþykktar af stjórn og starfsmönnum Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 2009. Reglurnar eru mikilvægur liður í að búa starfsemi sjóðsins traust starfsumhverfi. Þeim er ætlað að styðja við vönduð vinnubrögð, draga úr hættu á hagsmunaaðrekstrum og auka öryggi í meðferð fjármuna sjóðsins. Í reglunum er m. a. fjallað um góða starfshætti, meðferð trúnaðarupplýsinga sem og reglur um gjafir, boðsferðir og starfstengdar ferðir.

Kjarni siða- og samskiptareglna sjóðsins er að stjórnarmenn og starfsmenn skulu leggja rækt við starf sitt og stunda það af kostgæfni og skulu miða að því að vera lífeyrissjóðnum, sjóðfélögum og öðrum sem sjóðurinn veitir þjónustu til framdráttar. Þá er tekið fram að stjórn lífeyrissjóðsins og starfsmenn skuli vera meðvitaðir um þá ábyrgð sem fylgir því að hafa umsjón með fjármunum sjóðfélaga.

Siða- og samskiptareglur

Meginhlutverk sjóðsins er að taka á móti iðgjöldum, ávaxta þau, greiða út lífeyri og veita sjóðfélögum framúrskarandi þjónustu. Í þeim tilgangi að sinna því hlutverki sem best hefur stjórn sjóðsins samþykkt eftirfarandi siða- og samskiptareglur starfsmanna.

Reglurnar taka einnig til stjórnarmanna, eftir því sem við getur átt.

1. Markmið reglnanna

Stjórn lífeyrissjóðsins og starfsmenn hans eru meðvitaðir um þá ábyrgð sem fylgir því að hafa umsjón með fjármunum sjóðfélaga. Markmið reglnanna er að stuðla að góðum starfsháttum og samskiptum.

Umsjón fjármuna sjóðsins felur í sér samskipti við aðila á fjármálamarkaði og útgefendur verðbréfa. Stjórn LV leggur áherslu á að starfsmenn sjóðsins rækti slík samskipti í þágu lífeyrissjóðsins. Stjórn sjóðsins áréttar mikilvægi þess að öll slík samskipti séu í samræmi við gott viðskiptasiðferði.

Reglur þessar eru hluti af ráðningarsamningi starfsmanna. Með undirritun ráðningarsamnings skuldbinda starfsmenn sig til að hlíta reglunum eins og þær eru á hverjum tíma.

2. Góðir starfshættir

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu leggja rækt við starf sitt og stunda það af kostgæfni og skulu miða að því að vera lífeyrissjóðnum, sjóðfélögum og öðrum sem sjóðurinn veitir þjónustu til framdráttar.

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu gæta þess innan sem utan vinnutíma að aðhafast ekkert það sem dregið getur í efa hæfni þeirra til að sinna störfum fyrir sjóðinn eða skaðað ímynd hans. Áreitni af nokkru tagi getur ekki samrýmst góðum samskiptum og starfsháttum á vinnustað og er ekki liðin.

3. Hagsmunaárekstrar

Stjórnarmönnum og starfsmönnum ber að forðast hvers konar hagsmunaárekstra sem upp kunna að koma milli starfa þeirra og annarra athafna eða tengsla við ytri aðila.

Þeir mega ekki taka þátt í meðferð máls ef aðstæður eru til þess fallnar að draga óhlutdrægni þeirra í efa. Stjórnarmaður eða starfsmaður sem veit um ástæður er kunna að valda vanhæfi hans skal án tafar vekja athygli á þeim.

4. Verðbréfavíðskipti starfsmanna

Um verðbréfavíðskipti gilda verklagsreglur LV um verðbréfavíðskipti lífeyrissjóðsins, stjórnar hans og starfsmanna.

Verklagsreglunum er ætlað að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra í starfsemi sjóðsins og jafnframt að draga úr hættu á að þeir sem þær taka til tengist einstökum úrlausnarefnum með þeim hætti að fyrirfram megi draga í efa óhlutdrægni þeirra við meðferð og afgreiðslu einstakra mála.

5. Meðferð trúnaðarupplýsinga

Stjórnarmenn og starfsmenn eru bundnir þagnarskyldu um allt það sem þeir fá vitneskju um í starfi og leynt á að fara samkvæmt lögum eða eðli máls. Þagnarskylda helst þótt látið sé af starfi.

6. Störf utan Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Starfsmönnum er óheimilt að gerast umboðsmenn annarra gagnvart lífeyrissjóðnum. Jafnframt mega starfsmenn ekki reka atvinnustarfsemi samhliða störfum sínum fyrir sjóðinn eða taka að sér launað starf utan lífeyrissjóðsins, nema með leyfi framkvæmdastjóra sjóðsins.

Starfsmönnum er óheimilt að sitja í stjórnnum fyrirtækja eða stofnana nema með leyfi framkvæmdastjóra.

Samkvæmt 4. mgr. 31. gr. laga um lífeyrissjóði þá er framkvæmdastjóra óheimilt að taka þátt í atvinnurekstri nema að fengnu leyfi stjórnar sjóðsins. Eignarhlutur í fyrirtæki telst þátttaka í atvinnurekstri nema um sé að ræða óverulegan hlut sem ekki veitir bein áhrif á stjórn þess.

7. Félagsmál og stjórnsmál

Áður en starfsmenn taka að sér ábyrgðarmikil forystustörf í félagsmálum eða stjórnsmálum skulu þeir upplýsa framkvæmdastjóra um það og ganga úr skugga um að það trúfli ekki störf viðkomandi fyrir lífeyrissjóðinn eða að hætta sé á hagsmunaárekstrum. Framkvæmdastjóri skal að sama skapi hafa samráð við formann stjórnar.

8. Gjafir

Stjórnar- og starfsmönnum er óheimilt að þiggja gjafir af þjónustuaðilum og viðskiptavinum lífeyrissjóðsins. Frátaldar eru jólagjafir og aðrar tækifærisgjafir sem eru að fjárhagslegu verðmæti sem teljast algengar í slíkum tilvikum og verða því ekki taldar til hlunninda. Sé starfsmaður í vafa um hvort honum sé heimilt að þiggja gjöf skal hann leita álits framkvæmdastjóra. Sé framkvæmdastjóri í vafa um hvort honum sé heimilt að þiggja gjöf skal hann leita álits formanns stjórnar.

9. Boðsferðir og starfstengdar ferðir

Stjórnarmönnum og starfsmönnum lífeyrissjóðsins er óheimilt að þiggja boðsferðir af innlendum og erlendum þjónustuaðilum eða öðrum viðskiptavinum sjóðsins. Boðsferðir eru til að mynda skemmtiferðir hverskonar, s.s. veiðiferðir, ferðir í golf, og kynnisferðir vegna einstakra fyrirtækja eða viðskiptakosta og aðrar sambærilegar ferðir.

Þrátt fyrir framangreint er stjórnarmönnum og starfsmönnum lífeyrissjóðsins heimilt að sækja kynningar um fjárfestingarkosti sem eru til þess fallnar að afla upplýsinga eða þekkingar sem að gagni koma við rekstur sjóðsins og gera þannig viðkomandi hæfari til að sinna starfi sínu. Kynningarar skulu hafa skýrt kynningarinnihald sem byggir á gögnum sem lögð eru fram á fundum því til stuðnings. Slíkum gögnum skal haldið til haga og gerð stutt skýrsla um ferðina og árangur af henni, sem vera skal aðgengileg þeim starfsmönnum sem gagn kynnu að hafa af henni.

Krefjist slíkar kynningar ferðalaga skal sjóðurinn bera kostnað vegna ferða og gistingar nema annað sé sérstaklega ákveðið og formleg heimild veitt til þess. Lífeyrissjóðurinn skal halda yfirlit um þær ferðir sem stjórnarmenn og starfsmenn fara í vegna starfa sinna. Stjórn sjóðsins skal árlega gerð grein fyrir öllum ferðum skv. framansögðu.

10. Viðurlög

Brot á reglunum geta varðað áminningu eða uppsögn.

Stjórn

Stjórn sjóðsins er skipuð átta mönnum. Fjórir eru tilnefndir af stjórn VR og fjórir tilnefndir af þeim samtökum atvinnurekenda sem að sjóðnum standa en þau eru: Kaupmannasamtök Íslands, Samtök atvinnulífsins, Samtök iðnaðarins, Félag atvinnurekenda og Viðskiptaráð Íslands. Fulltrúar atvinnurekenda og VR hafa á hendi formennsku til skiptis þrjú ár í senn. Eftirtaldir hafa verið tilnefndir í stjórn af aðildarsamtökum sjóðsins fyrir kjörtímabilið sem lýkur í lok febrúar 2016:

Ásta Rut Jónasdóttir formaður
Helgi Magnússon varaformaður
Anna G. Sverrisdóttir
Benedikt Kristjánsson
Birgir Már Guðmundsson
Fríður Birna Stefánsdóttir
Guðný Rósa Þorvarðardóttir
Páll Örn Líndal

Ásta Rut Jónasdóttir, Birgir Már Guðmundsson, Fríður Birna Stefánsdóttir og Páll Örn Líndal eru kjörin af VR, Benedikt Kristjánsson er tilnefndur af Kaupmannasamtökum Íslands, Guðný Rósa Þorvarðardóttir af Félagi atvinnurekenda, Anna G. Sverrisdóttir af Samtökum atvinnulífsins að fengnu álit Viðskiptaráðs Íslands og Helgi Magnússon af Samtökum iðnaðarins að fengnu álit Samtaka atvinnulífsins.

Stjórnin ber ábyrgð á starfsemi sjóðsins samkvæmt ákvæðum laga og samþykktum hans. Meðal þess sem stjórnin fjallar um á fundum sínum eru breytingar á samþykktum, mótun fjárfestingar- og hluthafastefnu, eftirlit með fjárfestingum, mótun innra eftirlits, lána-reglur, fjárhagsáætlanir og kynningarmál. Á liðnu ári kom stjórnin ellefu sinnum saman til fundar og frá stofnun sjóðsins hafa verið haldnir 1070 stjórnarfundir.

Stjórn ásamt framkvæmdastjóra

Standandi frá vinstri Benedikt Kristjánsson, Fríður Birna Stefánsdóttir, Anna G. Sverrisdóttir, Guðný Rósa Þorvarðardóttir, Birgir Már Guðmundsson og Guðmundur Þ. Þórhallsson framkvæmdastjóri

Sitjandi frá vinstri Páll Örn Líndal, Ásta Rut Jónasdóttir formaður og Helgi Magnússon

Starfsmenn

Hjá sjóðnum starfa 35 starfsmenn. Stöðugildi á árinu 2013 voru 32,9 samanborið við 31,1 á árinu 2012

Aftari röð frá vinstri:

Friðrik Nikulásson
Haraldur Arason
Ari B. Sigurðsson
Sólveig Arnþrúður Skúladóttir
Ingibjörg Elín Þorvaldsdóttir
Bryndís Pálsdóttir
Tómas N. Möller
Karlotta Halldórsdóttir
Valgarður Sverrisson
Kristín Gísladóttir
Helen Guðmundsdóttir
Hildur Ósk Brynjarsdóttir
Þórhallur B. Jóseppson
Regína Jónsdóttir
Einar Freyr Jónsson
Þór Egilsson
Gerður Björk Guðjónsdóttir
Anna María Ágústsdóttir
Guðmundur Þ. Þórhallsson

Fremri röð frá vinstri:

Jenný Yr Jóhannsdóttir
Brynja Hauksdóttir
Margrét Kristinsdóttir
Helga Árnadóttir
Ragnheiður Valtýsdóttir
Eyrún Björnsdóttir
Berglind Stefánsdóttir
Ragnhildur Heiðberg
Aðalheiður E. Þórðardóttir
Alda Sif Jóhannsdóttir

Á myndina vantar:

Anna Kristín Fenger
Halldís Hallsdóttir
Hólmfríður Ólafsdóttir
Kolbrún Sigurlaug Harðardóttir
Sigríður A. Sigurðardóttir
Þuríður Kristín Heiðarsdóttir

Starfssvið

forstöðumaður eignastýringar
deildarstjóri tölvudeildar
tölvumál
þjónustuver
þjónustuver
iðgjaldamál
lögfræðingur
þjónustuver
skrifstofustjóri
lánamál
skjalavarsla / kaffistofa
iðgjaldamál
ráðgjafi
lánamál
tölvumál
deildarstjóri innheimtu / séreign
mannauðsstjóri / markaðsstjóri / deildarstjóri þjónustvers
eignastýring
framkvæmdastjóri

lífeyrismál
deildarstjóri lánadeildar
deildarstjóri lífeyrisdeildar
innheimta iðgjalda
iðgjaldamál
þjónustuver
innheimta iðgjalda
innheimta lána
deildarstjóri iðgjaldamála
bókhald

innheimta iðgjalda
innheimta iðgjalda
gjaldkeri
þjónustuver
iðgjaldamál
lífeyrismál

Ársreikningur

2013

Áritun óháðs endurskoðanda

Til stjórnar og sjóðfélaga Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Við höfum endurskoðað meðfylgjandi ársreikning Lífeyrissjóðs verzlunarmanna fyrir árið 2013. Ársreikningurinn hefur að geyma skýrslu stjórnar, yfirlit um breytingar á hreinni eign til greiðslu lífeyris, efnahagsreikning, yfirlit um sjóðstreymi, skýringar nr. 1 – 18, kennitölur og deildaskipt yfirlit.

Ábyrgð stjórnar og framkvæmdastjóra á ársreikningnum

Stjórn og framkvæmdastjóri eru ábyrg fyrir gerð og framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða. Stjórn og framkvæmdastjóri eru einnig ábyrg fyrir því innra eftirliti sem nauðsynlegt er varðandi gerð og framsetningu ársreikningsins, þannig að hann sé í meginatriðum án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka.

Ábyrgð endurskoðanda

Ábyrgð okkar felst í því álit sem við látum í ljós á ársreikningnum á grundvelli endurskoðunarinnar. Endurskoðað var í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Samkvæmt þeim ber okkur að fara eftir settum siðareglum, skipuleggja og haga endurskoðuninni þannig að nægjanleg vissa fái um að ársreikningurinn sé án verulegra annmarka.

Endurskoðunin felur í sér aðgerðir til staðfestingar á fjárhæðum og öðrum upplýsingum í ársreikningnum. Val endurskoðunaraðgerða byggir á faglegu mati endurskoðandans, þar með talið á þeirri hættu að verulegir annmarkar séu á ársreikningnum, hvort sem er af völdum sviksemi eða mistaka. Við áhættumatið er tekið tillit til þess innra eftirlits sjóðsins sem varðar gerð og glögga framsetningu ársreikningsins, til þess að skipuleggja viðeigandi endurskoðunaraðgerðir, en ekki í þeim tilgangi að gefa álit á virkni innra eftirlits sjóðsins. Endurskoðunin felur einnig í sér mat á því hvort reikningsskilaaðferðir og matsaðferðir sem stjórnendur nota við gerð ársreikningsins séu viðeigandi sem og mat á framsetningu hans í heild og að ganga úr skugga um að skýrsla stjórnar hafi að geyma þær upplýsingar sem þar ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga.

Við teljum að við endurskoðunina höfum við aflað nægilegra og viðeigandi gagna til að byggja álit okkar á.

Álit

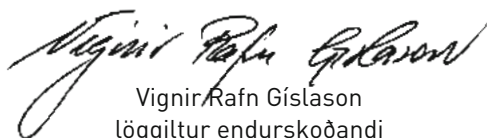
Það er álit okkar, að ársreikningurinn gefi glögga mynd af afkomu sjóðsins á árinu 2013, efnahag hans 31. desember 2013 og breytingu á handbæru fé á árinu 2013, í samræmi við lög um ársreikninga og settar reikningsskilareglur og að skýrsla stjórnar hafi að geyma þær upplýsingar, komi þær ekki fram annars staðar í ársreikningnum, sem þar ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða.

Ábending

Án þess að gera um það fyrirvara í álit okkar viljum við vekja athygli á skýringu nr. 14 sem fjallar um mat og framsetningu skulda tengdum framvirkum gjaldmiðlavarnarsamningum. Óvissa er um endanlega niðurstöðu um uppgjör samninganna.

Reykjavík 20. febrúar 2014.

PricewaterhouseCoopers ehf.

Vignir Rafn Gíslason
löggiltur endurskoðandi

Skýrsla um starfsemi Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 2013

Lífeyrissjóður verzlunarmanna starfar á grundvelli samkomulags VR og Félags atvinnurekenda, Kaupmannasamtaka Íslands, Samtaka iðnaðarins, Viðskiptaráðs Íslands og Samtaka atvinnulífsins um lífeyrismál frá árinu 1996. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri í samræmi við samþykktir sjóðsins og með hliðsjón af lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Fjöldi sjóðfélaga, fyrirtækja og iðgjöld

Lífeyrissjóðurinn skiptist í sameignardeild og séreignardeild. Á árinu 2013 greiddu 47.537 einstaklingar iðgjald til sjóðsins. Virkir sjóðfélagar voru 32.439, þ.e. þeir sjóðfélagar sem að jafnaði greiða iðgjöld með reglubundnum hætti í hverjum mánuði. 7.840 fyrirtæki greiddu iðgjöld vegna starfsmanna sinna. Iðgjaldagreiðslur námu 19.184 m.kr. samanborið við 17.997 m.kr. árið áður.

Lánveitingar og verðbréfavíðskipti

Á liðnu ári ráðstafaði sjóðurinn 64.078 m.kr. til lánveitinga og verðbréfaþreifa. Sjóðfélögum voru lánaðar 1.610 m.kr., skuldbreytingar sjóðfélagalána voru 998 m.kr. og aðrar fasteignaveðtryggðar lánveitingar og skuldabréf fyrirtækja námu 3.474 m.kr. Keypt voru ríkisskuldbréf fyrir 19.951 m.kr., bankavíxlar fyrir 6.404 m.kr., skuldabréf fasteignafélaga og fagfjárfestastjóða fyrir 1.528 m.kr. og fjárfest var í skuldabréfasjóði að fjárhæð 600 m.kr. Seld voru skuldabréf að fjárhæð 5.595 m.kr. Kaup innlendra hlutabréfa og hlutdeildarskírteina námu 12.506 m.kr. Kaup erlendra verðbréfa námu 17.007 m.kr. og sala 12.704 m.kr.

Lífeyrisgreiðslur, ráðstöfunarfé og hrein eign til greiðslu lífeyris

Á árinu 2013 nutu 11.827 lífeyrisþegar að meðaltali lífeyrisgreiðslna úr sameignardeild að fjárhæð 8.693 m.kr. Lífeyrisþegum fjölgaði um 7,5% á árinu og lífeyrisgreiðslurnar hækkuðu um 12,6%. Lögbundið framlag sjóðsins í VIRK endurhæfingarsjóð nam 193 m.kr. Lífeyrisgreiðslur séreignardeildar námu 334 m.kr. og að meðaltali þáðu 118 manns greiðslur úr séreignardeildinni. Ráðstöfunarfé á árinu 2013 var 52.378 m.kr. Hrein eign sameignardeildar til greiðslu lífeyris nam 445.444 m.kr. í árslok samanborið við 394.697 m.kr. árið áður. Inneignir séreignardeildar námu 8.381 m.kr. samanborið við 7.508 m.kr. árið áður. Samanlagðar eignir sameignar- og séreignardeildar námu 453.825 m.kr. en 402.205 m.kr. í árslok 2012.

Rekstrarkostnaður

Rekstrarkostnaður sjóðsins nam 380 m.kr. Rekstrarkostnaður að frádregnum öðrum tekjum nam 304 m.kr. sem er 1,63% í hlutfalli af iðgjöldum samanborið við 1,54% árið áður. Rekstrarkostnaður í hlutfalli af eignum var 0,07% sem er óbreytt frá árinu áður. Fjöldi stöðugilda á árinu var 32,9 og nam heildarfjárhæð launa 337,6 m.kr., launatengd gjöld 84,5 m.kr. og gjaldfærð orlofsskuldbinding 6,9 m.kr.

Ávöxtun

Ávöxtun á árinu 2013 var 10,3% sem samsvarar 6,4% raunávöxtun samanborið við 8,6% raunávöxtun á árinu 2012. Hrein ávöxtun, þ.e. ávöxtun þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá hreinum fjárfestingartekjum var 10,2% sem samsvarar 6,3% raunávöxtun. Meðalraunávöxtun síðustu 5 ára er 4,4%, síðustu 10 ára 3,4% og síðustu 20 ára 4,6%.

Tryggingafræðileg úttekt

Tryggingafræðileg úttekt miðað við árslok 2013 sýnir að heildareignir sjóðsins nema 0,9% umfram heildarskuldbindingar. Við úttektina er miðað við að ávöxtun eigna sjóðsins á næstu áratugum verði 3,5% umfram hækkan vísitölu neysliverðs.

Áhættustýring

Stjórn sjóðsins samþykkti áhættustefnu fyrir sjóðinn árið 2012 og var 2013 því fyrsta heila starfsárið sem unnið var eftir stefnunni. Markmið hennar er að auka öryggi í starfsemi sjóðsins. Stefnan byggir á skilgreiningu á áhættustýringu sem felst í leiðum til að greina, fylgjast með og takmarka áhættu í rekstri sjóðsins. Áhætta í starfsemi er skilgreind til samræmis við skilgreiningu í leiðbeinandi tilmælum FME, sem öll þau atvik sem auka marktækt líkurnar á því að réttindi sjóðfélaga skerðist til skemmri eða lengri tíma. Nær þessi áhætta bæði til atvika sem lúta að eignum og skuldbindingum sjóðsins sem og rekstrarlegum þáttum. Sjá nánar í skýringu nr. 17 í ársreikningnum.

Upplýsingastarf

Sjóðurinn birtir í ársbyrjun hvers árs auglýsingu í dagblöðum þar sem gerð er grein fyrir starfsemi og reikningum fyrir liðið ár. Sjóðurinn sendir greiðandi sjóðfélögum hálfárslega, í mars og september, yfirlit yfir móttekin iðgjöld ásamt útreikningi á áunnum lífeyrisréttindum. Með yfirlitinu fylgir jafnframt sjóðfélagabréf þar sem greint er frá starfseminni á liðnum mánuðum. Á ársfundi sjóðsins á liðnu ári var m.a. gerð grein fyrir skýrslu stjórnar, ársreikningi, fjárfestingarstefnu og tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins. Á vefsíðu sjóðsins má nálgast almennar upplýsingar um sjóðinn, starfsemi, eignasafn, iðgjald, lífeyrisrétt og lánareglur.

Áhrif óvissu í ytra starfsumhverfi

Starfsemi sjóðsins var með hefðbundnum hætti á árinu 2013. Ytra starfsumhverfi sjóðsins einkenndist sem fyrr af gjaldeyrishöftum og takmörkuðum fjárfestingarkostum. Í skýringum í ársreikningi er greint frá stöðu niðurfærslureiknings vegna skuldabréfa. Jafnframt er í skýringum greint frá óvissu í mati á fjárfestingum og stöðu framvirkra gjaldmiðlavarnarsamninga. Vegna gildandi reglna um gjaldeyrisviðskipti er sjóðnum ekki mögulegt að beita gjaldeyrisvörnum og er erlend verðbréfaeign sjóðsins því óvarin gagnvart gengissveiflum íslensku krónunnar.

Eftir lok reikningsársins hafa óverulegar breytingar verið á erlendum hlutabréfamörkuðum og á gengi íslensku krónunnar. Stjórn sjóðsins staðfestir ársreikninginn vegna ársins 2013 með undirritun sinni.

Reykjavík 20. febrúar 2014.

Stjórn

Ásta Rut Jónasdóttir
stjórnarformaður

Helgi Magnússon
varaformaður

Anna G. Sverrisdóttir

Benedikt Kristjánsson

Birgir Már Guðmundsson

Friður Birna Stefánsdóttir

Guðný Rósa Þorvarðardóttir

Páll Örn Línadal

Framkvæmdastjóri

Guðmundur Þ. Þórhallsson

Yfirlit um breytingar á hreinni eign til greiðslu lífeyris á árinu 2013

	Skýr.	2013	2012
Iðgjöld			
Iðgjöld sjóðfélaga		6.384.389	6.031.908
Iðgjöld launagreiðenda		12.536.402	11.802.804
Réttindaflutningur og endurgreiðslur		(31.128)	(159.425)
Framlag ríkisins til jöfnunar á örorkubyrði		294.511	321.579
	Iðgjöld	19.184.174	17.996.866
Lífeyrir			
Lífeyrir	6	9.027.692	8.132.376
Gjald til starfsendurhæfingarsjóðs		192.698	31.353
Annar beinn kostnaður vegna örorkulífeyris		10.652	8.634
	Lífeyrir	9.231.042	8.172.363
Fjárfestingartekjur			
Tekjur af eignarhlutum	7	19.000.152	10.518.820
Tekjur af húseignum og lóðum		14.509	14.350
Vaxtatekjur og gengismunur	8	23.131.313	36.730.032
Lækkun á niðurfærslu	10	185.124	204.404
	Fjárfestingartekjur	42.331.098	47.467.606
Fjárfestingargjöld			
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður		359.490	330.669
Rekstrarkostnaður			
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður		379.593	340.876
Aðrar tekjur			
Aðrar tekjur	9	75.198	70.619
Hækkun á hreinni eign á árinu			
Hrein eign frá fyrra ári		51.620.345	56.691.183
Hrein eign frá fyrra ári		402.204.585	345.513.402
Hrein eign í árslok til greiðslu lífeyris		453.824.930	402.204.585

Efnahagsreikningur 31. desember 2013

Eignir	Skýr.	2013	2012
Fjárfestingar			
Húseignir og lóðir	12	202.241	215.321
Verðbréf með breytilegum tekjum	11	200.744.712	166.647.289
Verðbréf með föstum tekjum	10	191.126.908	166.916.954
Veðlán	10	43.408.485	43.297.099
Bankainnstæður		1.917.264	1.815.640
Aðrar fjárfestingar	13	340.300	267.600
		<u>437.739.910</u>	<u>379.159.903</u>
Kröfur			
Kröfur á launagreiðendur	5	2.402.130	2.297.120
Aðrar kröfur		33.218	0
		<u>2.435.348</u>	<u>2.297.120</u>
Aðrar eignir			
Rekstrarfjármunir og aðrar efnislegar eignir	12	91.774	63.500
Sjóður og veltiinnlán		28.026.083	34.183.117
		<u>28.117.857</u>	<u>34.246.617</u>
Eignir samtals		468.293.115	415.703.640
Skuldir			
Skuldir við lánastofnanir	14	13.835.547	12.886.020
Aðrar skuldir		632.638	613.035
		<u>14.468.185</u>	<u>13.499.055</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>453.824.930</u>	<u>402.204.585</u>
Skipting á hreinni eign til greiðslu lífeyris			
Hrein eign sameignardeildar		445.444.089	394.696.564
Hrein eign séreignardeildar - verðbréfaleið	4	8.009.353	7.164.521
Hrein eign séreignardeildar - innlánsleið	4	371.488	343.500
		<u>453.824.930</u>	<u>402.204.585</u>
Aðrar upplýsingar	15,16,17		
Mat á lífeyrisskuldbindingum	18		

Sjóðstreymi árið 2013

	2013	2012
Inngreiðslur		
lögjöld	18.330.222	17.289.249
lögjöld í séreignardeild	465.442	413.238
Framlag ríkisins til jöfnunar á örorkubyrði	294.511	321.579
Fjárfestingartekjur	16.039.687	11.135.634
Afborganir verðbréfa	13.409.465	14.695.591
Seld verðbréf með breytilegum tekjum	11.396.319	19.388.322
Seld verðbréf með föstum tekjum	2.382.164	7.793.991
Aðrar inngreiðslur	363.762	474.795
	<u>62.681.572</u>	<u>71.512.399</u>
Útgreiðslur		
Lífeyrir	8.896.754	7.757.052
Lífeyrir úr séreignardeild	334.287	415.311
Fjárfestingargjöld	342.622	313.335
Rekstrarkostnaður án afskrifta	361.782	323.007
Sérstakur skattur og uppgjör við lánastofnanir	0	10.410.773
Aðrar útgreiðslur	368.435	420.330
	<u>10.303.880</u>	<u>19.639.808</u>
Ráðstöfunarfé til kaupa á verðbréfum og annarri fjárfestingu	52.377.692	51.872.591
Kaup á verðbréfum og önnur fjárfesting		
Kaup á verðbréfum með breytilegum tekjum	25.433.203	34.731.034
Kaup á verðbréfum með föstum tekjum	31.304.189	18.481.137
Ný veðlán og útlán	1.653.937	1.846.919
Hækkun á bankainnstæðum	101.624	109.979
Aðrar fjárfestingar	41.773	11.850
	<u>58.534.726</u>	<u>55.180.919</u>
Lækkun á sjóði og veltiinnlánnum	(6.157.034)	(3.308.328)
Sjóður og veltiinnlán í ársbyrjun	<u>34.183.117</u>	<u>37.491.445</u>
Sjóður og veltiinnlán í árslok	<u>28.026.083</u>	<u>34.183.117</u>

Skýringar

Reikningsskilaaðferðir

1. Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða útgefnar af Fjármálaeftirlitinu. Ársreikningurinn er í íslenskum krónum og fjárhæðir eru birtar í þús. kr.

Gerð ársreiknings krefst þess að stjórnendur taki ákvarðanir, meti og gefi sér forsendur sem hafa áhrif á beitingu reikningsskilaaðferða og birtar fjárhæðir eigna, skulda, tekna og gjalda. Endanlegar niðurstöður kunna að vera frábrugðnar þessu mati.

Mat og forsendur eru endurskoðaðar reglulega og eru áhrifin af breytingum færð á því tímabili sem breyting er gerð og jafnframt á síðari tímabilum ef breytingin hefur áhrif á þau. Upplýsingar um mikilvæg atriði, þar sem óvissa í mati og mikilvægi ákvarðana varðandi reikningsskilaaðferðir hefur mest áhrif á fjárhæðir í reikningsskilunum, er að finna í skýringum nr. 10 og 14.

Fasteignir og rekstrarfjármunir

2. Fasteignir og aðrir rekstrarfjármunir eru færðir á kostnaðarverði að frádregnum afskriftum. Afskriftir eru reiknaðar sem fastur árlegur hundradshluti af stofnverði. Fasteignir eru afskrifaðar um 2 til 4% og aðrir rekstrarfjármunir um 5 til 20% á ári.

Fjárfestingar

3. Verðbréfum í eigu sjóðsins er skipt í verðbréf með breytilegum tekjum, verðbréf með föstum tekjum og veðlán. Til verðbréfa með breytilegum tekjum teljast hlutabréf og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða. Til verðbréfa með föstum tekjum teljast skuldabréf og önnur verðbréf með föstum vöxtum eða með tiltekna vaxtaviðmiðun. Til veðlána teljast skuldabréfalán með veði í fasteignum.

Verðbréf með breytilegum tekjum skiptast í innlend og erlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini. Erend verðbréf sjóðsins sem skráð eru á skipulegum verðbréfamörkuðum eru eignfærð á markaðsverði miðað við síðasta skráða gengi þeirra í árslok. Verðbréfin eru umreiknuð í íslenskar krónur sbr. skráð kaupgengi hjá Seðlabanka Íslands í árslok. Innlend hlutabréf sjóðsins sem skráð eru í Kauphöll Íslands eru eignfærð á markaðsverði í árslok, en óskráð hlutabréf á kostnaðarverði eða áætluðu gangvirði. Eignir í framtaksjóðum, þar með talið í Framtakssjóði Íslands slhf. eru metnar á gangvirði.

Verðbréf með föstum tekjum eru færð til eignar með áföllnum verðbótum og vöxtum m.v. vaxtakjör verðbréfanna að teknu tilliti til ávöxtunarkröfu þeirra á kaupdegi. Afföllin eða gengisaukinn sem myndast við kaup verðbréfanna eru færð í ársreikninginn á afborgunartíma þeirra miðað við virka vexti.

Verðbréf með föstum tekjum eru færð niður í efnahagsreikningi vegna óvissu um innheimtu. Hér er ekki um endanlega afskrift að ræða heldur er myndaður afskriftareikningur til að mæta þeim kröfum sem kunna að tapast. Við niðurfærsluna hafa sérstakar áhættur verið metnar jafnframt því sem reiknuð er almenn niðurfærsla.

Sjóður og veltiinnlán eru færð undir liðnum aðrar eignir í efnahagsreikningi. Um er að ræða þær innstæður í fjármálastofnunum sem ekki eru háðar takmörkunum á notkun og sem bundnar eru til þriggja mánaða eða skemmri tíma. Bankainnstæður sem bundnar eru lengur en 3 mánuði eru færðar undir liðnum fjárfestingar í efnahagsreikningi.

Fullnustueignir eru eignir sem sjóðurinn hefur leyst til sín vegna vanskila lántakenda. Fullnustueignir eru undir liðnum aðrar fjárfestingar og eru metnar á kostnaðarverði eða áætluðu markaðsverði, hvort sem lægra reynist.

Skýringar

Séreignardeild

4. Verðbréfaleiðin er ávöxtuð samhliða sameignardeild sjóðsins. Innlánsleiðin er ávöxtuð í innlánnum viðskipta-banka og sparisjóða með áherslu á verðtrygð innlán.

Áætluð óinnheimt iðgjöld

5. Áætluð óinnheimt iðgjöld ásamt dráttarvöxtum í árslok nema 2.402 milljónum kr. og eru þau færð í efnahagsreikningi undir liðnum kröfur á launagreiðendur. Mat þeirra byggist á reynslu liðinna ára og stuðst er við gögn og greiðslur sem fyrir liggja um skil eftir lok reikningsárs.

Lífeyrir

6. Sundurliðun lífeyrisgreiðslna:

	2013	2012
Ellilífeyrir	6.144.168	5.307.024
Örorkulífeyrir	1.825.003	1.712.776
Makalífeyrir	624.844	594.488
Barnalífeyrir	99.694	103.213
Umsjónarnefnd eftirlauna	(304)	(436)
Samtals úr sameignardeild	8.693.405	7.717.065
Lífeyrir úr verðbréfaleið	317.701	386.226
Lífeyrir úr innlánsleið	16.586	29.085
Samtals úr séreignardeild	334.287	415.311
Samtals lífeyrir	9.027.692	8.132.376

Fjárfestingartekjur

7. Tekjur af eignarhlutum:

Innlend hlutabréf	14.864.548	5.669.586
Erlend hlutabréf	4.135.604	4.849.234
Samtals	19.000.152	10.518.820

8. Vaxtatekjur (gjöld) og gengismunur:

Sjóðfélagalán	3.115.617	3.428.088
Innlend skuldabréf	14.429.300	15.123.179
Innlend hlutdeildarskírteini	(279.052)	(4.833)
Erlend hlutdeildarskírteini	4.549.972	18.072.321
Bankainnstæður ofl.	2.117.184	1.916.627
Áhrif vegna gjaldmiðlavarnarsamninga	(949.527)	(1.942.444)
Dráttarvextir	131.589	122.168
Lántökugjöld	16.230	14.926
Samtals	23.131.313	36.730.032

Aðrar tekjur

9. Aðrar tekjur:

Innheimtuþóknarir vegna þjónustu við samtök ofl.	75.198	70.619
--	--------	--------

Skýringar

Verðbréf með föstum tekjum og veðlán

10. Innlend skuldabréf í árslok greinast þannig:

Verðbréf með föstum tekjum

	2013	2012
Íbúðalánasjóður	692.325	823.938
Húsnæðisbréf	42.917	156.339
Húsbréf	3.290.316	4.022.108
Íbúðabréf	78.058.592	76.885.969
Önnur skuldabréf með ríkisábyrgð	56.218.461	38.448.666
Bankar og sparisjóðir	12.784.580	7.994.553
Fyrirtæki	13.634.665	14.607.373
Sveitarfélög	12.519.702	11.621.733
Ýmsir lánasjóðir	5.949.564	6.120.241
Fagfjárfestastjóðir	7.935.786	6.236.034
Samtals	<u>191.126.908</u>	<u>166.916.954</u>

Veðlán

Sjóðfélagar	39.799.316	39.618.328
Veðlán vegna stofnlánasjóða	705.514	821.436
Önnur veðskuldabréf	2.903.655	2.857.335
Samtals	<u>43.408.485</u>	<u>43.297.099</u>

Niðurfærsla skuldabréfa

Niðurfærsla 1.1.	12.616.728	19.601.339
Endanlega afskrifuð lán á árinu	(55.363)	(56.709)
Fært út á árinu vegna sölu skuldabréfa	0	(4.271.865)
Fært út á árinu vegna yfirfærslu í hlutabréf	(1.597.456)	(2.451.633)
Lækkun á niðurfærslu	(185.124)	(204.404)
Niðurfærsla 31.12.	<u>10.778.785</u>	<u>12.616.728</u>

Sundurliðun niðurfærslu í árslok

Veðskuldabréf.	2.264.088	2.290.898
Skuldabréf banka og sparisjóða	3.772.489	3.771.335
Skuldabréf fyrirtækja	4.742.208	6.554.495
Samtals	<u>10.778.785</u>	<u>12.616.728</u>

Verðbréf með föstum tekjum eru færð niður í efnahagsreikningi vegna óvissu um innheimtu. Hér er ekki um endanlega afskrift að ræða heldur er myndaður afskriftareikningur til að mæta þeim kröfum sem kunna að tapast. Við niðurfærsluna hafa sérstakar áhættur verið metnar jafnframt því sem reiknuð er almenn niðurfærsla tiltekinna skuldabréfaflokka. Niðurfærslan hefur verið dregin frá í fjárhæðum einstakra skuldabréfaflokka í skiptingu skuldabréfaeignarinnar.

Óvissa er um endurgreiðslu skuldabréfa tiltekinna fyrirtækja, banka og sparisjóða og endurspeglast hún í mati þeirra í efnahagsreikningi. Mat á niðurfærslu byggist á forsendum og upplýsingum sem liggja fyrir við gerð ársreiknings en niðurstaðan kann að reynast önnur.

Af þingskráðum skuldabréfum, þar sem kaupverð lá fyrir í Kauphöll Íslands þann 31. desember 2013, nam markaðsvirðið 179.311 m.kr.

Skýringar

Verðbréf með breytilegum tekjum

11. Verðbréf með breytilegum tekjum greinast þannig í árslok 2013:	Bókfært verð
Innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini	74.833.352
Erlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini	125.911.360
Samtals	<u>200.744.712</u>

Sjóðurinn á hlutabréf í eftirtöldum félögum skráðum í Kauphöll Íslands:

Hlutabréf skráð í Kauphöll Íslands	Eignar hluti %	Bókfært verð
Century Aluminium Company	0,2	180.058
Eimskipafélag Íslands hf.	14,6	7.633.388
Fjarskipti hf. (Vodafone)	13,3	1.217.253
Hagar hf.	4,8	2.259.911
Icelandair Group hf.	14,4	13.070.077
Marel hf.	8,1	7.883.581
N1 hf.	10,0	1.890.000
Nýherji hf.	9,5	138.406
Reginn hf.	14,9	3.022.739
Tryggingamiðstöðin hf.	9,9	2.412.692
Vátryggingafélag Íslands hf.	4,8	1.300.782
Össur hf.	7,6	7.848.751
Samtals		<u>48.857.638</u>

Óskráð hlutabréf

BG12 slhf.	14,9	1.383.274
Eyrir Invest ehf. A-hlutir	8,3	2.363.400
Eyrir Invest ehf. B-hlutir	3,8	1.200.000
FAST-1 slhf.	19,4	263.076
Framtakssjóður Íslands slhf.	19,9	10.020.670
HB Grandi hf.	2,3	870.299
Jarðvarmi slhf.	19,9	2.835.463
Kjölfesta slhf.	20,0	210.616
MP banki hf.	9,8	570.000
SRE I slhf.	19,0	348.105
SRE II slhf.	19,0	703.090
Skipti hf.	13,2	3.211.331
Önnur hlutabréf		518.002
Samtals.		<u>24.497.326</u>
Hlutabréf alls.		<u>73.354.964</u>

Hlutabréf skráð í Kauphöll Íslands eru færð á markaðsverði í árslok 2013. Óskráð hlutabréf eru færð á kostnaðarverði eða áætluðu gangvirði. Framtakssjóður Íslands slhf. er færður á gangvirði þar sem undirliggjandi eignir hans eru á markaði. Ef eignarhlutur í Framtakssjóði Íslands hefði verið færður á kostnaðarverði, þá væri eignærslan 1,8 ma.kr. lægri, en áhrif á fjárfestingartekjur og ávöxtun ársins er óveruleg. Sjóðurinn á hluti/hlutadeildarskírteini í eftirtöldum innlendum félögum:

Óskráðir hlutir/hlutdeildarskírteini í samlagsfélögum	Eignar hluti %	Bókfært verð
Auður fagfjárfestingsjóður slhf.	9,4	369.655
Brú II Venture Capital	13,1	262.836
Frumtak slhf.	9,8	244.488
Samtals.		<u>876.979</u>

Hlutir/hlutdeildarskírteini eru færð á áætluðu gangvirði í árslok 2013, en óverulegur munur er á því mati og kostnaðarverði.

Skýringar

Verðbréf með breytilegum tekjum (frh)

Hlutdeildarskírteini í skuldabréfasjóðum

Gamma – Iceland Fixed Income Fund	601.409
Innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini alls	<u>74.833.352</u>

Skipting erlendra verðbréfa eftir fjárvörsluaðilum í árslok:

Hlutdeildarskírteini í hlutabréfasjóðum

Vanguard Group	14.063.254
JP Morgan	11.581.897
Morgan Stanley	10.858.943
Asian Portfolio	9.752.831
SVG Capital	9.743.374
Schroder Investment Management	6.867.960
Franklin Templeton	4.221.517
State Street	4.033.922
Black Rock ML	3.462.868
Goldman Sachs	3.253.431
Aðrir hlutabréfasjóðir	<u>6.308.242</u>
Samtals	84.148.239

Hlutdeildarskírteini í skuldabréfasjóðum

Skuldabréfasjóðir	5.364.227
-----------------------------	-----------

Erlend hlutabréf

Schroder Investment Management	32.183.475
Morgan Stanley	<u>4.215.419</u>
Samtals	36.398.894
Erlend verðbréfaeign alls	<u>125.911.360</u>

Skipting erlendra verðbréfa eftir viðmiðun um ávöxtun

Hlutdeildarskírteini, heimsvísitölusöfn MSCI *.	75.264.216
Asian Portfolio	9.752.831
Framtakssjóðir (Private Equity)	35.530.086
Hlutdeildarskírteini í skuldabréfasjóðum	<u>5.364.227</u>
Samtals	<u>125.911.360</u>

*MSCI stendur fyrir heimsvísitölu Morgan Stanley, en hún er helsti mælikvarði á breytingu hlutabréfaverðs í heiminum.

Skipting erlendra verðbréfa eftir gjaldmiðlum

	USD	EUR	GBP	Aðrar myntir	Samtals
Hlud.skírteini í hlutabréfasjóðum	35.260.465	14.973.494	3.913.380	30.000.900	84.148.239
Hlud.skírteini í skuldabréfasjóðum	0	0	0	5.364.227	5.364.227
Erlend hlutabréf	21.483.349	5.929.296	3.798.492	5.187.757	36.398.894
Samtals	<u>56.743.814</u>	<u>20.902.790</u>	<u>7.711.872</u>	<u>40.552.884</u>	<u>125.911.360</u>

Sjóðurinn hefur skuldbundið sig á næstu árum til að leggja 9,3 ma.kr. í erlenda framtakssjóði og allt að 8 ma.kr. í innlenda framtakssjóði.

Skýringar

Húseignir, rekstrarfjármunir og aðrar efnislegar eignir

12. Húseignir, rekstrarfjármunir og aðrar efnislegar eignir greinast þannig:

	Eignarhluti í Húsi verslunarinnar 21,05%	Aðrar eignir	Samtals
Heildarverð 1.1.2013	412.910	206.933	619.843
Breyting á árinu	0	41.773	41.773
Heildarverð 31.12.2013	412.910	248.706	661.616
Afskrifað áður	197.590	143.433	341.023
Afskrifað á árinu	13.080	13.499	26.579
Afskrifað samtals	210.670	156.932	367.602
Bókfært verð 31.12.2013	202.240	91.774	294.014
	Fasteignamat	Brunabótamat	Bókfært verð
Mat á eignarhluta í Húsi verslunarinnar	467.700	817.950	202.240
Vátryggingarverðmæti varanlegra rekstrarfjármuna nam kr. 817.700 þús.kr.			
Afskriftarhlutföll	2 til 4%	5 til 20%	

	2013	2012
13. Aðrar fjárfestingar:		
Fullnustueignir, fasteignir	340.300	267.600

Skuld vegna framvirkra gjaldmiðlavarnarsamninga

14. Sjóðurinn átti í viðskiptum við Glitni banka vegna gjaldmiðlavarnarsamninga fyrir fall bankans, í þeim tilgangi að draga úr áhættu vegna misvægis á gjaldmiðlasamsetningu erlendra verðbréfaeignar sjóðsins gagnvart gengisvísitölu íslensku krónunnar og til að draga úr gjaldeyrisáhættu sjóðsins.

Í tengslum við fall Glitnis banka í október 2008 telur sjóðurinn að forsendur þessara samninga hafi brostið og byggir þar m.a. á ytri og innri sérfræðiálitum. Sjóðurinn gerði á sínum tíma skilanevnd bankans tilboð um uppgjör samninganna byggt á forsendum fyrrgreindra sérfræðiálita. Brúttóskuld í árslok með áætluðum vöxtum er að mati sjóðsins að hámarki 13.836 m.kr. og er sú fjárhæð færð til skuldar í varúðarskyni í efnahagsreikninginn. Sjóðurinn telur að framangreint mat á áhrifum samninganna sé byggt á bestu vitneskju, miðað við stöðu við gerð ársreikningsins en bendir á óvissu um endanlega niðurstöðu um uppgjör samninganna. Verði niðurstaðan frábrugðin mati sjóðsins getur það leitt til breytinga á hreinni eign og haft áhrif á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins.

Skýringar

Skuld vegna framvirkra gjaldmiðlavarðarsamninga (frh)

Við gerð ársreikningsins hefur sjóðurinn gert ráð fyrir að geta skuldajafnað skuldabréfum og öðrum kröfum gagnvart Glitni í tengslum við kröfur sem hann telur sig eiga á sjóðinn vegna skuldastöðu framvirkra gjaldmiðlavarðarsamninga.

Forsvarsaðilar Glitnis banka voru í upphafi skilanevnd en nú hefur slitastjórn tekið við hlutverki hennar. Þar sem ekki hefur tekist að semja um uppgjör framangreindra gjaldmiðlavarðarsamninga við forsvarsaðila hins fallna banka, ákvað stjórn sjóðsins að fela lögmönnum að gæta hagsmuna sjóðsins við uppgjör samninganna. Lögmönnum hefur verið falið að fylgja málum eftir með eða án atbeina dómstóla til að gæta ítrustu hagsmuna sjóðsins í þeim tilgangi að ljúka málinu og binda enda á þá óvissu sem fylgir óuppgerðum samningum.

Starfsmannamál

15. Fjöldi stöðugilda á árinu 2013 var 32,9. Heildarfjárhæð launa nam 337,6 m.kr. og launtengd gjöld námu 84,5 m.kr.

Skuldbinding vegna áunnins orlofs í árslok nemur 49,5 m.kr. en var 42,6 m.kr. í árslok 2012. Á árinu 2013 er því gjaldfærð aukning á orlofsskuldbindingunni að fjárhæð 6,9 m.kr.

Laun til stjórnar, endurskoðunarnefndar, framkvæmdastjóra og þóknunir til endurskoðenda

16. Heildarfjárhæð launa og þóknana til stjórnarmanna, endurskoðunarnefndar og framkvæmdastjóra vegna starfa í þágu sjóðsins á árinu greinast þannig:

Ásta Rut Jónasdóttir, formaður	2.593
Helgi Magnússon, varaformaður	3.262
Anna G. Sverrisdóttir	1.607
Benedikt Kristjánsson	1.940
Birgir S. Bjarnason	1.915
Birgir Már Guðmundsson	1.915
Fríður Birna Stefánsdóttir	812
Páll Örn Línal	650
Bryndís Hlöðversdóttir	1.625
Elmar Hallgríms Hallgrímsson	487
Benedikt Vilhjálmsson	1.167
Stefanía Magnúsdóttir	778
Hannes G. Sigurðsson, stjórn og endurskoðunarnefnd	962
Helga Árnadóttir, endurskoðunarnefnd	700
Finnur Oddsson, endurskoðunarnefnd	510
Varamenn í stjórn	81
Guðmundur Þ. Þórhallsson, framkvæmdastjóri	30.518
Samtals	51.522

Þóknun til endurskoðenda nam 33,6 m.kr. og skiptist á eftirfarandi hátt:

Endurskoðun 23,5 m.kr., aðstoð við reikningsskil og önnur þjónusta 5,0 m.kr. og innri endurskoðun 5,1 m.kr.

Skýringar

Áhættustýring

17. Eins og fram kemur í skýrslu stjórnar hefur verið samþykkt áhættustefna fyrir sjóðinn.

Til að framfylgja áhættustefnunni hafa áhættuþættir í starfsemi sjóðsins verið flokkaðir. Við þá flokkun er m.a. litið til framsetningar í leiðbeinandi tilmælum FME um áhættustýringu lífeyrissjóða og skýrslu OECD um góðar venjur fyrir áhættustýringu lífeyrissjóða.

Stjórn sjóðsins leggur áherslu á það í störfum sínum að áhættustefnan sé virk í starfseminni. Stefnan skal árlega tekin til umræðu á vettvangi stjórnar og eftir atvikum til endurskoðunar í heild eða að hluta. Áhersla er lögð á góða yfirsýn stjórnar og stjórnenda yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu og viðeigandi áhættuþætti við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni.

Stjórn lífeyrissjóðsins ber ábyrgð á starfsemi sjóðsins í samræmi við lög um lífeyrissjóði, reglugerðir settar samkvæmt þeim og samþykktir sjóðsins. Hún hefur einnig með höndum almennt eftirlit með rekstri, bókhaldi og ráðstöfun eigna sjóðsins. Á grundvelli áhættustefnu sjóðsins felur stjórn hans framkvæmdastjóra og eftir atvikum öðru starfsfólki sjóðsins umsjón með framkvæmd stefnunnar. Eftirlit stjórnar með framkvæmd stefnunnar byggir m.a. á reglulegri upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar, upplýsingagjöf starfsmanna og yfirmanni áhættustýringar til framkvæmdastjóra og stjórnar, árlegri úttekt innri endurskoðunar og starfi endurskoðunarnefndar sjóðsins.

Helstu áhættuþættir í starfsemi sjóðsins eru fjárhagsleg áhætta (markaðsáhætta), mótaðilaáhætta, lífeyrstryggingaráhætta, lausafjáraáhætta og rekstraráhætta.

Fjárhagsleg áhætta felst í fjárhagslegu tapi vegna breytinga á vöxtum, gengi gjaldmiðla eða virði verðbréfa. Fjárhagslegri áhættu má skipta í vaxtaáhættu, uppgreiðsluáhættu, markaðsáhættu, gjaldmiðlaáhættu, ósamræmisáhættu, verðbólguáhættu og áhættu vegna eigna utan efnahagsreiknings.

Mótaðilaáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi ef mótaðili í fjármálagerningi getur ekki staðið við umsamdar skuldbindingar sínar. Mótaðilaáhættu má skipta í útlánaáhættu, samþjöppunaráhættu, landsáhættu, afhendingaráhættu og uppgjörsáhættu.

Lífeyristryggingaráhætta er hættan á því að lífeyrissjóður geti ekki staðið við lífeyrisskuldbindingar sínar. Lífeyristryggingaráhættu má skipta í skerðingaráhættu, iðgjaldaáhættu, umhverfisáhættu, lýðfræðilega áhættu og réttindaflutningsáhættu.

Lausafjáraáhætta er hættan á að lífeyrissjóður hafi ekki nægjanlegt laust fé til að mæta greiðsluskuldbindingum. Skipta má lausafjáraáhættu í seljanleikaáhættu og útstreymisáhættu.

Rekstraráhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna ófullnægjandi innri verkferla, starfsmanna, kerfa eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóða. Skipta má rekstraráhættu í starfsmannaáhættu, áhættu vegna svika, áhættu vegna upplýsingatækni, orðsporsáhættu, stjórnmalalega áhættu, skjalaáhættu, áhættu vegna útvistunar og upplýsingaáhættu.

Skýringar

Tryggingafræðileg úttekt

18. Mat á lífeyrisskuldbindingum:

Tryggingafræðileg úttekt miðað við árslok 2013 sýnir að heildareignir sjóðsins nema 0,9% umfram heildarskuldbindingar. Við úttektina er miðað við að ávöxtun sjóðsins á næstu áratugum verði 3,5% umfram hækkun vísitölu neysluverðs. Eignir umfram áfallnar skuldbindingar eru 4,6%.

Sundurliðun tryggingafræðilegrar athugunar í milljónum króna:

Eignir	Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Hrein eign til greiðslu lífeyris.	445.444		445.444
Núvirði verðbréfa.	12.251		12.251
Lækkun v/núvirði fjárfestingarkostnaðar	(8.353)		(8.353)
Núvirði framtíðariðgjalda		291.645	291.645
Eignir samtals	<u>449.342</u>	<u>291.645</u>	<u>740.987</u>
Skuldbindingar			
Ellilífeyrir	361.467	246.615	608.082
Örorkulífeyrir	40.453	32.601	73.054
Makalífeyrir	24.497	18.722	43.219
Barnalífeyrir	402	2.686	3.088
Rekstrarkostnaður	2.955	4.101	7.056
Skuldbindingar samtals	<u>429.774</u>	<u>304.725</u>	<u>734.499</u>
Eignir umfram skuldbindingar	<u>19.568</u>	<u>(13.080)</u>	<u>6.488</u>
Í hlutfalli af skuldbindingum.	<u>4,6%</u>	<u>-4,3%</u>	<u>0,9%</u>

Kennitölur

	2013	2012	2011	2010	2009
Hrein nafnávöxtun *	10,2%	13,4%	8,2%	6,1%	9,9%
Raunávöxtun *	6,4%	8,6%	2,9%	3,5%	1,2%
Hrein raunávöxtun *	6,3%	8,5%	2,8%	3,4%	1,1%
Hrein raunávöxtun (5 ára meðaltal)	4,4%	-2,4%	-3,8%	-2,0%	0,3%
Hrein raunávöxtun (10 ára meðaltal)	3,4%	3,9%	2,8%	2,4%	2,2%
Rekstrarkostnaður að frádr. öðrum tekjum					
Kostnaður í % af iðgjöldum	1,63%	1,54%	1,45%	1,29%	1,20%
Kostnaður í % af eignum	0,07%	0,07%	0,08%	0,07%	0,07%
Fjöldi virkra sjóðfélaga	32.439	32.708	32.940	32.435	32.305
Fjöldi lífeyrisþega	11.827	11.006	10.322	9.745	9.049
Lífeyrir í % af iðgjöldum	46,4%	43,9%	39,6%	41,4%	37,0%
Stöðugildi á árinu	32,9	31,1	31,4	29,0	29,3
Fjárhagsstaða skv. tryggingafræðilegri úttekt					
Hrein eign umfram heildarskuldbindingar	0,9%	-0,4%	-2,3%	-3,4%	-10,8%
Hrein eign umfram áfallnar skuldbindingar	4,6%	2,8%	-1,7%	-2,5%	-13,8%
Skipting fjárfestinga					
Skráð verðbréf með breytilegum tekjum	35,3%	33,1%	29,0%	30,7%	36,7%
Skráð verðbréf með föstum tekjum	39,7%	39,3%	40,9%	42,7%	39,4%
Óskráð verðbréf með breytilegum tekjum	10,6%	10,8%	10,9%	6,0%	4,9%
Óskráð verðbréf með föstum tekjum	4,0%	4,8%	5,2%	1,5%	1,4%
Veðlán	9,9%	11,4%	13,5%	14,5%	17,0%
Annað	0,5%	0,6%	0,5%	4,6%	0,6%
Skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum	71,0%	68,8%	69,2%	67,5%	60,2%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum	29,0%	31,2%	30,8%	32,5%	39,8%
Skipting lífeyris					
Ellilífeyrir	70,7%	68,8%	66,4%	64,9%	63,6%
Örorkulífeyrir	21,0%	22,2%	24,0%	25,2%	26,1%
Makalífeyrir	7,2%	7,7%	8,1%	8,3%	8,5%
Barnalífeyrir	1,1%	1,3%	1,5%	1,6%	1,8%
Séreignardeild – verðbréfaleið					
Hrein nafnávöxtun *	10,2%	13,4%	8,2%	6,1%	9,8%
Hrein raunávöxtun *	6,3%	8,5%	2,8%	3,4%	1,0%
Fjöldi virkra sjóðfélaga	1.462	1.549	1.701	1.746	2.025
Fjöldi lífeyrisþega	111	144	259	321	518
Séreignardeild – innlánsleið					
Hrein nafnávöxtun *	5,2%	6,2%	7,4%	5,8%	11,9%
Hrein raunávöxtun *	1,5%	1,6%	2,1%	3,1%	3,0%
Fjöldi virkra sjóðfélaga	117	104	106	90	54
Fjöldi lífeyrisþega	7	9	12	15	10
Bankainnstæður	100%	100%	100%	100%	100%
Eignir í íslenskum krónum	100%	100%	100%	100%	100%

* Ávöxtun er reiknuð skv. reglum FME (ekki daglegt gengi eignal)

Deildaskiptur ársreikningur

2013

Deildaskipt yfirlit um breytingar á hreinni eign til greiðslu lífeyris á árinu 2013

	Samtryggingardeild	Séreignardeild		Samtals
		Verðbréfaeið	Innlánsleið	
Iðgjöld				
Iðgjöld sjóðfélaga	6.189.877	179.837	14.675	6.384.389
Iðgjöld launagreiðenda	12.255.332	260.345	20.725	12.536.402
Réttindaflutningur og endurgreiðslur	(20.988)	(1.059)	(9.081)	(31.128)
Framlag ríkisins til jöfnunar á örorkubyrði.	294.511	0	0	294.511
Iðgjöld	18.718.732	439.123	26.319	19.184.174
Lífeyrir				
Lífeyrir	8.693.405	317.701	16.586	9.027.692
Gjald í starfsendurhæfingarsjóð	192.698	0	0	192.698
Annar beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	10.652	0	0	10.652
Lífeyrir	8.896.755	317.701	16.586	9.231.042
Fjárfestingartekjur				
Tekjur af eignarhlutum	18.672.947	327.205	0	19.000.152
Tekjur af húseignum og lóðum	14.259	250	0	14.509
Vaxtatekjur og gengismunur	22.713.333	398.005	19.975	23.131.313
Lækkun á niðurfærslu	181.936	3.188	0	185.124
Fjárfestingartekjur	41.582.475	728.648	19.975	42.331.098
Fjárfestingargjöld				
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	356.106	2.548	837	359.490
Rekstrarkostnaður				
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	376.019	2.690	883	379.593
Aðrar tekjur	75.198	0	0	75.198
Hækkun (lækkun) á hreinni eign á árinu				
Hrein eign frá fyrra ári	394.696.564	7.164.521	343.500	402.204.585
Hrein eign í árslok til greiðslu lífeyris	445.444.089	8.009.353	371.488	453.824.930

Deildaskiptur efnahagsreikningur 31. desember 2013

Eignir	Samtryggingardeild	Séreignardeild		Samtals
		Verðbréfaeign	Innlánsleið	
Fjárfestingar				
Húseignir og lóðir	198.669	3.572	0	202.241
Verðbréf með breytilegum tekjum	197.198.956	3.545.756	0	200.744.712
Verðbréf með föstum tekjum	187.751.031	3.375.877	0	191.126.908
Veðlán	42.641.761	766.724	0	43.408.485
Bankainnstæður	1.534.996	27.600	354.668	1.917.264
Aðrar fjárfestingar	334.289	6.011	0	340.300
Fjárfestingar	<u>429.659.702</u>	<u>7.725.540</u>	<u>354.668</u>	<u>437.739.910</u>
Kröfur				
Kröfur á launagreiðendum	2.359.701	42.429	0	2.402.130
Aðrar kröfur	32.631	587	0	33.218
Kröfur	<u>2.392.332</u>	<u>43.016</u>	<u>0</u>	<u>2.435.348</u>
Aðrar eignir				
Rekstrarfjármunir og aðrar efnislegar eignir . .	90.153	1.621	0	91.774
Sjóður og veltiinnlán	27.514.535	494.728	16.820	28.026.083
Aðrar eignir	<u>27.604.688</u>	<u>496.349</u>	<u>16.820</u>	<u>28.117.857</u>
Eignir samtals	459.656.722	8.264.905	371.488	468.293.115
Skuldir				
Skuldir við lánastofnanir	13.591.169	244.378	0	13.835.547
Aðrar skuldir	621.464	11.174	0	632.638
Skuldir	<u>14.212.633</u>	<u>255.552</u>	<u>0</u>	<u>14.468.185</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris	<u>445.444.089</u>	<u>8.009.353</u>	<u>371.488</u>	<u>453.824.930</u>

Deildaskipt yfirlit um sjóðstreymi árið 2013

	Samtrygg- ingardeild	Séreignardeild		Samtals
		Verðbréfaeið	Innlánsleið	
Inngreiðslur				
Iðgjöld.....	18.330.222	439.123	26.319	18.795.664
Framlag ríkisins til jöfnunar á örorkubyrði....	294.511	0	0	294.511
Fjárfestingartekjur.....	15.722.057	297.654	19.976	16.039.687
Afborganir verðbréfa.....	13.160.311	249.154	0	13.409.465
Seld verðbréf með breytilegum tekjum.....	11.184.570	211.749	0	11.396.319
Seld verðbréf með föstum tekjum.....	2.337.902	44.262	0	2.382.164
Aðrar inngreiðslur.....	363.762	0	0	363.762
	<u>61.393.335</u>	<u>1.241.942</u>	<u>46.295</u>	<u>62.681.572</u>
Útgreiðslur				
Lífeyrir.....	8.896.754	317.701	16.586	9.231.041
Fjárfestingargjöld.....	339.237	2.548	837	342.622
Rekstrarkostnaður án afskrifta.....	358.209	2.690	883	361.782
Aðrar útgreiðslur.....	368.435	0	0	368.435
	<u>9.962.635</u>	<u>322.939</u>	<u>18.306</u>	<u>10.303.880</u>
Ráðstöfunarfé til kaupa á verðbréfum og annarri fjárfestingu.....	51.430.700	919.003	27.989	52.377.692
Kaup á verðbréfum og önnur fjárfesting				
Kaup á verðbréfum með breytilegum tekjum..	24.983.976	449.227	0	25.433.203
Kaup á verðbréfum með föstum tekjum.....	30.751.263	552.926	0	31.304.189
Ný veðlán og útlán.....	1.624.724	29.213	0	1.653.937
Hækkun á bankainnstæðum.....	80.680	1.451	19.493	101.624
Aðrar fjárfestingar.....	41.035	738	0	41.773
	<u>57.481.678</u>	<u>1.033.555</u>	<u>19.493</u>	<u>58.534.726</u>
Hækkun (lækkun) á sjóði og veltiinnlánum	(6.050.978)	(114.552)	8.496	(6.157.034)
Sjóður og veltiinnlán í ársbyrjun.....	<u>33.565.513</u>	<u>609.280</u>	<u>8.324</u>	<u>34.183.117</u>
Sjóður og veltiinnlán í árslok.....	<u>27.514.535</u>	<u>494.728</u>	<u>16.820</u>	<u>28.026.083</u>

Annual Report

2013

Independent Auditor's Report

To the Board of Directors and Members of the Pension Fund of Commerce

We have audited the accompanying financial statements of the Pension Fund of Commerce for the year 2013. The financial statements consist of the Director's report, a Statement of changes in net assets for pension payments, a Balance sheet, a Statement of cash flows and Financial indicators.

The Board of Directors and the Managing Director's Responsibility for the Financial Statement

The Board of Directors and the Managing Director are responsible for the preparation and fair presentation of these financial statements in accordance with the requirements of the Icelandic Accounting Act and regulations about financial statements of pension funds. This responsibility includes: designing, implementing and maintaining internal control relevant to the preparation and fair presentation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error: selecting and applying appropriate accounting policies: and making accounting estimates that are reasonable in the circumstances.

Auditor's Responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these financial statements based on our audit. We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Those Standards require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance whether the financial statements are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the financial statements. The procedures selected depend on the auditor's judgement, including the assessment of the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the entity's preparation and fair presentation of the financial statements in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by management, as well as evaluating the overall presentation of the financial statements.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Opinion

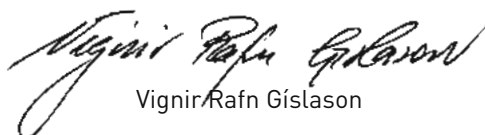
In our opinion, the accompanying financial statements give a true and fair view of the fund's financial position as of December 31, 2013 and of its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with law and generally accepted accounting standards in Iceland.

Emphasis of Matter

Without qualifying our opinion, we wish to draw attention to note no. 14, which refers to the evaluation and definition of liabilities relating to forward currency hedging contracts. The final result of the settlement of these contracts remains uncertain.

Reykjavík February 20, 2014

PricewaterhouseCoopers ehf.

Vignir Rafn Gíslason

Report of the Board of Directors 2013

The Pension Fund of Commerce operates on the basis of a pension scheme agreement from 1996 with VR Trade Union and the Icelandic Federation of Trade, the Retailers Association of Iceland, the Federation of Icelandic Industries, Iceland Chamber of Commerce and the Confederation of Icelandic Employers. The Fund's purpose is to ensure pension to members and their families according to the Fund's regulation and The Act on Mandatory Insurance of Pension Rights.

Number of fund members, employers and contributions received

The fund has two divisions, a common pension fund and a private pension fund. A total of 47,537 members paid contributions to the fund during 2013. The fund had 32,439 members who pay regular contributions each month. A total of 7,840 employers paid contributions during the year on behalf of their employees. Contributions amounted to ISK 19,184 million, which is an increase of 6.6% from the previous year.

Loans and securities investments

The fund allocated ISK 64,078 million to loans and investments in securities. Loans to fund members amounted to ISK 2,608 million and other bonds backed by mortgages and to companies amounted to ISK 3,474 million. Government bonds amounted to ISK 19,951 million, short term bonds issued by banks ISK 6,404 million, bonds issued by professional investors funds amounted to ISK 1,528 million and bond Funds ISK 600 million. Bonds were sold for ISK 5,595 million. The fund purchased domestic shares for ISK 12,506 million. The fund bought foreign securities for ISK 17,007 million and sold foreign securities for ISK 12,704 million.

Pension payments, disposable resources and net assets for pension payments

Pension payments to 11,827 pensioners in the common division amounted to ISK 8,693 million. Pension payments increased by 12.6% from the previous year, and the number of pensioners increased by 7.5%. Contribution to VIRK Rehabilitation Fund amounted to ISK 193 million. Pension payments from the private pension fund amounted to ISK 334 million to 118 pensioners. Disposable resources amounted to ISK 52,378 million. Net assets for pension payments for the common pension fund was ISK 445,444 million, compared with ISK 394,697 million at the end of 2012. Private pension savings amounted to ISK 8,381 million, compared with ISK 7,508 million at the end of 2012. Total assets for the common and the private pension fund amounted to ISK 453,825 million, compared with ISK 402,205 million at the end of 2012.

Operating expenses

Operating expenses amounted to ISK 380 million. Operating expenses after deduction of other income was ISK 304 million, which was 1.63% of contributions compared with 1.54% in 2012. Operating expenses as a proportion of assets was 0.07% compared with 0.07% in 2012. Staff positions numbered 32.9. Salaries totalled ISK 337.6 million and salary-related expenses ISK 91.4 million.

Return on investment

Return on investment was 10.3%, which is equivalent to 6.4% rate of return in real terms. Net real return was 6.3%, i.e. return, after deducting operating expenses from net investment earnings. The five-year average real return is 4.4% p.a., the ten-year average real return is 3.4% p.a. and the twenty-year average real return is 4.6% p.a.

Actuarial assessment

An actuarial assessment was undertaken on the Fund's assets and liabilities as of year-end 2013. Assets compared with total liabilities are positive by 0.9%. The premise of the assessment is that the Fund's return on assets over the coming decades will be 3.5% above the rise in the Consumer Price Index.

Risk management

The Fund's Board of Directors agreed upon a risk management policy for the Fund in 2012 and therefore 2013 was the first whole operational year to follow the policy. The purpose of the policy is to increase the security in the Fund's operation. The policy is based on a definition of risk management which involves ways to analyze, observe and limit risk in the Fund's operation. Risk in the Fund's operation is defined in accordance with the guided recommendation of the Iceland Financial Supervisory Authority, as all the incidents that increase significantly the probability that the pension rights of the Fund members will be reduced for shorter or longer period of time. This risk covers incidents that have to do with assets, liabilities and operational factors.

Publicity

At the beginning of each year, the fund publishes a report in the press on its activities during the previous year. Every six months, in March and September each year, the fund sends its members a statement of their premiums payments, together with a calculation of their accrued pension rights. The summary is also accompanied by a letter to Fund members, containing information on activities over recent months. At the Annual General Meeting last year, the board of director´s report, annual accounts, investment policy and actuarial valuation was presented. Information about the fund and details of its activities, investments, asset allocation and liabilities, premiums, pension rights and loan rules can be found on its website.

Impact of uncertainty on financial markets

The Fund's operation was conventional during 2013. Its external occupational setting was bounded by foreign exchange restrictions and limited investments opportunities. The notes to the annual report explain the impact and uncertainty of these factors. The notes also explain the uncertainty relating to valuation of investments, and the situation with regard to forward currency hedging contracts. Due to the rules in force with respect to foreign exchange dealings, the Fund cannot apply currency hedging, and thus the Fund's foreign securities holdings are exposed to fluctuations in the exchange rate of the Icelandic króna (ISK).

Since the end of the financial year, foreign securities markets and the exchange rate of the Icelandic króna (ISK) have undergone only minor changes. The Fund's Board of Directors confirms the Annual Report with its signature.

Reykjavík February 20, 2014

Board of Directors

Ásta Rut Jónasdóttir
Chairman of the Board

Helgi Magnússon
Vice-Chairman

Anna G. Sverrisdóttir

Benedikt Kristjánsson

Birgir Már Guðmundsson

Friður Birna Stefánsdóttir

Guðný Rósa Þorvarðardóttir

Páll Örn Línadal

Managing Director

Guðmundur Þ. Þórhallsson

Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2013

	2013	2012
Premiums		
Members	6,384,389	6,031,908
Employers	12,536,402	11,802,804
Transfer of rights and repayments	(31,128)	(159,425)
State contribution to equalize disability pension burden	294,511	321,579
Premiums	<u>19,184,174</u>	<u>17,996,866</u>
Pensions		
Pensions	9,027,692	8,132,376
Contribution to VIRK Rehabilitation Fund	192,698	31,353
Other direct expenses from disability pensions	10,652	8,634
Pensions	<u>9,231,042</u>	<u>8,172,363</u>
Investment income		
Income (expenses) from shareholdings	19,000,152	10,518,820
Income (expenses) from real estate	14,509	14,350
Interest income and exchange rate difference	23,131,313	36,730,032
Changes in reduction	185,124	204,404
Investment income	<u>42,331,098</u>	<u>47,467,606</u>
Investment expenses		
Office and management expenses	359,490	330,669
Operating expenses		
Office and management expenses	379,593	340,876
Other income		
	75,198	70,619
Increase (decrease) in net assets		
Net assets from previous year-end	51,620,345	56,691,183
	402,204,585	345,513,402
Net assets for pension payments at year-end	<u>453,824,930</u>	<u>402,204,585</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Balance Sheet as of December 31, 2013

	2013	2012
Investments		
Real estate	202,241	215,321
Variable-income securities	200,744,712	166,647,289
Fixed-income securities	191,126,908	166,916,954
Mortgage loans	43,408,485	43,297,099
Bank deposits	1,917,264	1,815,640
Other investments	340,300	267,600
Investments	<u>437,739,910</u>	<u>379,159,903</u>
Claims		
Claims on employers	2,402,130	2,297,120
Other claims	33,218	0
Claims	<u>2,435,348</u>	<u>2,297,120</u>
Other assets		
Operating and other tangible assets	91,774	63,500
Cash and current deposits	28,026,083	34,183,117
Other assets	<u>28,117,857</u>	<u>34,246,617</u>
Total assets	468,293,115	415,703,640
Liabilities		
Amounts owed to credit institutions	13,835,547	12,886,020
Other liabilities	632,638	613,035
Liabilities	<u>14,468,185</u>	<u>13,499,055</u>
Net assets for pension payments at year-end	<u>453,824,930</u>	<u>402,204,585</u>
Divison of net assets for pension payments		
Common pension fund	445,444,089	394,696,564
Private pension fund – Securities division	8,009,353	7,164,521
Private pension fund – Deposit division	371,488	343,500
	<u>453,824,930</u>	<u>402,204,585</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Statement of Cash Flows 2013

	2013	2012
Inflow		
Premiums	18,330,222	17,289,249
Premiums to private pension funds	465,442	413,238
State contribution to equalize disability pension burden	294,511	321,579
Investment income	16,039,687	11,135,634
Bond payments	13,409,465	14,695,591
Sold variable-income securities	11,396,319	19,388,322
Sold fixed-income securities	2,382,164	7,793,991
Other inflow	363,762	474,795
Inflow	<u>62,681,572</u>	<u>71,512,399</u>
Outflow		
Pensions	8,896,754	7,757,052
Pensions from private pension funds	334,287	415,311
Investment expenses	342,622	313,335
Operating expenses without depreciation	361,782	323,007
Government tax and settlement with credit institution	0	10,410,773
Other outflow	368,435	420,330
Outflow	<u>10,303,880</u>	<u>19,639,808</u>
Disposable resources for purchase of securities and other investments	52,377,692	51,872,591
Purchase of securities and other investments		
Variable-income securities	25,433,203	34,731,034
Fixed-income securities	31,304,189	18,481,137
New mortgage loans and lending	1,653,937	1,846,919
Increase (decrease) in bank deposits	101,624	109,979
Other investments	41,773	11,850
Total investments	<u>58,534,726</u>	<u>55,180,919</u>
Increase (decrease) in current deposits	(6,157,034)	(3,308,328)
Current deposits at beginning of year	34,183,117	37,491,445
Current deposits at year-end	<u>28,026,083</u>	<u>34,183,117</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Financial Indicators

	2013	2012	2011	2010	2009
Net nominal return on investment *	10.2%	13.4%	8.2%	6.1%	9.9%
Real return on investment *	6.4%	8.6%	2.9%	3.5%	1.2%
Net real return on investment	6.3%	8.5%	2.8%	3.4%	1.1%
Net real return (five-year average)	4.4%	-2.4%	-3.8%	-2.0%	0.3%
Net real return (ten-year average)	3.4%	3.9%	2.8%	2.4%	2.2%
Operating expenses after deduction of other income					
Expenses as % of contributions	1.63%	1.54%	1.45%	1.29%	1.20%
Expenses as % of assets	0.07%	0.07%	0.08%	0.07%	0.07%
Number of active fund members	32,439	32,708	32,940	32,435	32,305
Number of pensioners	11,827	11,006	10,322	9,745	9,049
Pensions as % of contributions	46.4%	43.9%	39.6%	41.4%	37.0%
Staff (full-time equivalent position)	32.9	31.1	31.4	29.0	29.3
Financial position based on actuarial valuation					
Net assets in excess of total liabilities	0.9%	-0.4%	-2.3%	-3.4%	-10.8%
Net assets in excess of current liabilities	4.6%	2.8%	-1.7%	-2.5%	-13.8%
Investment securities					
Listed variable income securities	35.3%	33.1%	29.0%	30.7%	36.7%
Listed fixed income securities	39.7%	39.3%	40.9%	42.7%	39.4%
Unlisted variable income securities	10.6%	10.8%	10.9%	6.0%	4.9%
Unlisted fixed income securities	4.0%	4.8%	5.2%	1.5%	1.4%
Mortgage loans	9.9%	11.4%	13.5%	14.5%	17.0%
Other investments	0.5%	0.6%	0.5%	4.6%	0.6%
Investment securities by currencies					
Securities in Icelandic króna	71.0%	68.8%	69.2%	67.5%	60.2%
Securities in other currencies	29.0%	31.2%	30.8%	32.5%	39.8%
Pension payments					
Old age pension	70.7%	68.8%	66.4%	64.9%	63.6%
Disability pension	21.0%	22.2%	24.0%	25.2%	26.1%
Spouse's pension	7.2%	7.7%	8.1%	8.3%	8.5%
Children's allowance	1.1%	1.3%	1.5%	1.6%	1.8%
Private pension fund - Securities division					
Net nominal return on investment	10.2%	13.4%	8.2%	6.1%	9.8%
Net real return on investment	6.3%	8.5%	2.8%	3.4%	1.0%
Number of active fund members	1,462	1,549	1,701	1,746	2,025
Number of pensioners	111	144	259	321	518
Private pension fund - Deposit division					
Net nominal return on investment	5.2%	6.2%	7.4%	5.8%	11.9%
Net real return on investment	1.5%	1.6%	2.1%	3.1%	3.0%
Number of active fund members	117	104	106	90	54
Number of pensioners	7	9	12	15	10
Bank deposits	100%	100%	100%	100%	100%
Securities in Icelandic króna	100%	100%	100%	100%	100%

* Return is calculated on the basis of FME rules (assets are not valued on daily basis)

LÍFEYRISJÓÐUR VERZLUNARMANNA

Húsi verslunarinnar
Kringlunni 7, 103 Reykjavík
Sími: 580 4000 – Fax: 580 4099
Netfang: skrifstofa@live.is
Heimasíða: www.live.is